

LLB GRETOSE

LIETUVIŲ CHARTA	3
LENKIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS TARYBOS RINKIMINIS POSĖDIS – LLB inf.	4
LR AMBASADORIAUS LENKIJOS VALDEMARO SARAPINO SVEIKINIMAS	5
PROF. BRONIAUS MAKUSKO SVEIKINIMAS	6

PAPROČIAI

ARTĖJANT ADVENTUI – Jurgita Stankauskaitė	8
--	---

ŠVIETIMAS

LIETUVOS KARIUOMENĖS DIENA – Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos inf.	10
MŪSŲ KRAŠTO VAIKAI PREZIDENTŪROJE – „ Aušros “ inf.	11
NAUJI VĖJAI PUNSKO MUZIKOS MOKYKLOJE – Božena Bobinienė	12

SVEIKA GYVENSENA

APIE PRIEŠPIENĮ IR JO NAUDINGĄS Savybes – Rasa Žukauskienė	17
---	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

VILNIUS – Liudvikas Taliunevičius	19
ANTRASIS PASAULINIS KARAS – Liudvikas Taliunevičius	20

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

ATSISVEIKINANT VYTAUTĄ GRIGUTĮ – Janina Macukonienė	23
---	----

KALBOS KERTELĖ

SKAITYKIME KNYGAS – Birutė Burdinaitė-Ołów	24
---	----

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	25
-----------------------------	----

SKELBIMAI

Viršeliuose:

Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda ir pirmoji ponia Diana Nausėdienė Prezidentūros Baltojoje salėje įžiebė šv. Kalėdų eglę (Iš www.lrp.lt)
Pirmokų krikštas Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje (Irenos Gasperavičiūtės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

VYR. REDAKTORĖ Irena Gasperavičiūtė
REDAKCIJOS SEKRETORĖ Alicija Krakauskienė
STILISTĖ, KOREKTORĖ Birutė Burdinaitė-Ołów
TECHN. REDAKTORĖ Aldona Jonušonytė
KORSPONDENTĖS: Jurgita Stankauskaitė,
Rasa Žukauskienė, Božena Bobinienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2024-11-29

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

**DOFINANSOWANO
ZE ŚRODKÓW
BUDŻETU PAŃSTWA**

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH
I ADMINISTRACJI

**DZIAŁALNOŚĆ ZMIERZAJĄCA DO OCHRONY,
ZACHOWANIA I ROZWOJU TOŻSAMOŚCI
KULTUROWEJ LITEWSKIEJ MNIEJSZOŚCI**

**Wydanie dwutygodnika „Aušra”
i kwartalnika dla dzieci
mniejszości litewskiej „Aušrelė”**

DOFINANSOWANIE
406 000 zł
CAŁKOWITA WARTOŚĆ
445 080 zł
DATA PODPISANIA UMOWY
04-03-2024 r.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Leidinyje reiškiami tik autoriaus (-ių) nuomonė ir ji negali būti tapatinama su oficialia Vidaus reikalų ir administracijos ministro pozicija.

Projektą „*Lenkijos lietuvių gyvenimo atspindžiai*“ iš dalies finansuoja Medijų rėmimo fondas (gauta parama projektui – 10000 eurų).

MRF
MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Po dvylikos metų pertraukos šian dieną vėl su Jumis kalbuosi ne tik kaip redaktorė, bet ir Lenkijos lietuvių bendruomenės valdybos pirmininkė. Taip nusprendė sekmadienį (lapkričio 17 d.) vykęs Lenkijos lietuvių bendruomenės suvažiavimas. Beje, pirmąkart rinkęs pirmininkę iš dviejų kandidačių.

Kaip ir sakiau Suvažiavimo dalyviams, pasižadu dirbti Lenkijos lietuvių labui, kad išsaugotume šiame krašte turimą didžiausią mūsų turtą – kalbą, kultūrą bei nepaprastą grožio švąrią gamtą, kad jaunesnioji karta norėtų čia sugrįžti ne tik į svečius, bet visam laikui. Plačiau apie Suvažiavimą skaitykite tolesniuose šio „Aušros“ numerio puslapiuose.

Vieni svarbesnių prioritetų šios LLB kadencijos darbuose bus vienyti mūsų bendruomenę, ieškoti būdų, kaip į veiklą labiau įtraukti ūkininkus (valstiečiai juk XIX amžiaus tautos atgimimo pagrindas), rasti vietą LLB veikloje taip pat pensinio amžiaus žmonėms su jų išmintimi ir turima patirtimi, užmegzti ryšius su Lietuvos naująja valdžia ir neabejotinai sekti bei analizuoti lietuvių švietimo padėtį ir ypač pasikeitimus, padėti spręsti kultūros įstaigų problemas. Po metų minėsime Lenkijos tautinių ir etninių mažumų bei regioninės kalbos įstatymo priėmimo metines. Artimiausiu metu tikriausiai sugrįšime prie svarbių mūsų bendruomenei istorijos ir kultūros paveldo išsaugojimo darbų.

Mieli skaitytojai, kreipiuosi į Jus, prašydama aktyviai dalyvauti Lenkijos lietuvių bendruomenės gyvenime. Šiomet minime Lietuvių chartos sukūrimo 75-metį. Raginu vadovautis jos nuostatomis. Jubilėjaus proga priminimui spausdiname šį svarbų dokumentą.

LIETUVIŲ TAUTA,

užsigrūdinusi amžių kovose dėl teisės laisvai ir nepriklausomai gyventi savo tėvų žemėse, vieninga valia siekia savo gyvybę, kalbą, tautines bei valstybines tradicijas išlaikyti, kurti ir ugdyti, kad savo tautine kultūra visuotinei žmonių giminės pažangai bendradarbiaudama, vykdytų Visagalio valią ir laisvo žmogaus pašaukimą. Lietuvių Tautos amžinųjų siekimų vardan skelbiama ši

LIETUVIŲ CHARTA

1. Tauta yra prigimtoji žmonių bendruomenė. Niekas negali būti prievartaujamas savo ryšį su tautine bendrija nutraukti. Pasaulyje pasklidę lietuviai sudaro vieningą Pasaulio Lietuvių Bendruomenę.

2. Žmogus turi prigimtąją teisę laisvai išpažinti ir ugdyti savo tautybę. Lietuvis lieka lietuviu visur ir visada. Savo tėvų išlaikytą Lietuvių Tautos gyvybę lietuvis perduoda ateities kartoms, kad amžinai gyventume.

3. Kalba yra stipriausias tautinės bendruomenės ryšys. Lietuvių kalba lietuviui yra tautinė garbė.

4. Šeima yra tautos gyvybė. Lietuvis kuria lietuvišką šeimą.

5. Tautinė kultūra yra kelias į tarptautinį pripažinimą ir bendravimą. Apreikšdama tautos genijų, tautinė kultūra įneša savaimingą indėlį į visuotinius žmonių giminės laimėjimus. Kiekvieno lietuvių priedermė sudaryti sąlygas tautinei kultūrai.

6. Valstybė yra aukščiausioji tautinės bendruomenės organizacija. Valstybinė nepriklausomybė yra tautinės kultūros ugdymo ir išlikimo sąlyga. Darbu, mokslu, turtu ir pasiaukojimu lietuvis kovoja, kad apgintų ir išlaikytų nepriklausomą Lietuvos valstybę.

7. Mokykla yra tautinės dvasios židiny. Kiekvieno lietuvių kilniausioji pareiga būti lietuvių mokyklos rėmėju.

8. Draugija yra tautinės kultūros veiksminga talkininkė. Lietuvis kuria ir palaiko religines, kultūrines, jaunimo, savišalpos, profesines ir kitas lietuvių draugijas.

9. Mūsų tėvų kovos ir aukos dėl lietuviškos knygos yra testamentinis įpareigojimas visoms Lietuvių Tautos kartoms. Lietuvis organizuoja ir remia spausdintą lietuvišką žodį.

10. Tautos istorija yra geriausia tautos mokytoja. Lietuvis brangina savo tautos praeitį ir tautinius papročius. Lietuvis stengiasi būti vertas savo protėvių, kad paliktų pagarbų pasididžiavimą savo palikuonims.

11. Tautinis solidarumas yra aukščiausia tautinė dorybė. Lietuvis ugdo tautinį solidarumą. Visi lietuviai yra lygūs tos pačios tautos vaikai, tarp savęs broliai. Tautinio susipratimo ir lietuvių vienybės ženklai kiekvienas lietuvis moka nuolatinti tautinio solidarumo įnašą.

12. Lietuvis tautinės spalvos: geltona – žalia – raudona. Lietuvis tautinė šventė – Vasario 16-oji. Lietuvis šūkis: „Lietuviais esame mes gimę, lietuviais turime ir būt!“

13. Lietuvis yra lojalus savo gyvenamajam kraštui. Lietuvis santykius su nelietuviu nustato artimo meilė ir pagarba kiekvieno žmogaus laisvei, garbei, gyvybei, sveikatai ir turtui.

**Vyriausiasis Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas Tremtyje,
1949 m. birželio 14 d.**

Lenkijos lietuvių bendruomenės tarybos rinkiminis posėdis

LLB INF.

Lapkričio 17 d. Punsco Dariaus ir Girėno mokykloje vyko Lenkijos lietuvių bendruomenės tarybos rinkiminis posėdis. Jame dalyvavo 76 išrinkti delegatai. Posėdžio dalyvius sveikino LR Seimo narys, Lenkijos lietuvių bendruomenės garbės narys Remigijus Motuzas, Lietuvos Respublikos konsulas Seinuose Genadijus Mackelis. Dėl sveikatos posėdyje negalėjęs dalyvauti LLB garbės narys prof. Bronius Mažauskas. Jo atsiųstą sveikinimą perskaitė Irena Marcinkevičienė.

Išklausius ataskaitinių pranešimų buvo išrinkta nauja Lenkijos lietuvių bendruomenės valdžia. Valdybos pirmininke tapo Irena Gasperavičiūtė, vicepirmininkais Onutė Nevulienė, Jonas Vydra, Algirdas Vaicekaskas, valdybos nariais Alius Kliučinskas, Rita Vainaitė, Nastutė Sidarienė, Onutė Vaznelienė, Tomas Venslauskas (Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungos pirmininkas).

Į LLB tarybos prezidiumą išrinkti: pirmininkė Asta Pečiulienė, pavaduotojos Teresė Jančiulytė ir Birutė Burdinaitė-Olūv.

2024–2027 m. LLB garbės teisumą sudaro: pirmininkė Jūratė Karauskienė, nariai Teresė Uzdilaitė, Vida Uzdilienė, Vytautas Budzeika.

Kontrolės komisija: pirmininkė Violeta Vainienė, nariai Irena Marcinkevičienė, Rimas Misiukonis.

Tarybos posėdžio metu buvo priimti nutarimai, nurodantys kelią ir gaires naujai išrinktai valdybai.

2024 m. lapkričio 17 d. Lenkijos lietuvių bendruomenės tarybos nuotarmė Nr. 11/2024/LLB

dėl Lenkijos lietuvių bendruomenės tarybos nutarimų patvirtinimo.

Remiantis Lenkijos lietuvių bendruomenės statuto 16 straipsnio 5 punktu, nutariama įpareigoti valdybą:

§ 1

1. **dirbti** stiprinant lietuvišką švietimą Punsco, Seinų ir Suvalkų krašte;

2. **dėti pastangas** papildyti Seinų „Kresų“ muziejuje esančią informaciją apie šiame krašte gyvenančius lietuvius, ypač praturtinti Lietuvių menės ekspoziciją;

3. aktyviai **dalyvauti** Seinų kunigų seminarijos 200 metų jubiliejaus minėjime, turint omeny, kad 2026 m. LR Seimo yra paskelbti Seinų kunigų seminarijos metais;

4. **inicijuoti ir siekti** Suvalkų lietuvių kultūros centro įsteigimo, bendradarbiaujant tiek su vietos valdžia, tiek su Lietuvos ir Lenkijos aukščiausiomis valdžios institucijomis;

5. aktyviai **dalyvauti** minint Lenkijos tautinių ir etninių mažumų bei regioninės kalbos įstatymo 20-metį, **siūlyti** palankius lietuvių tautinei mažumai įstatymo pakeitimus;

6. **kreiptis** į Seinų valsčiaus tarybą pakartotinai peržiūrėti Burbiškių kaimo lietuviško pavadinimo įteisinimo galimybę.

§ 2

Suvažiavimo dalyviai patvirtina, kad šie nutarimai yra prioritetiniai.

§ 3

Nuotarmė įsigalioja priėmimo dieną.

*Lenkijos lietuvių bendruomenės
tarybos pirmininkė
Asta Pečiulienė*

LLB valdyba (iš kairės): Alius Kliučinskas, Onutė Nevulienė, Rita Vainaitė, Algirdas Vaicekaskas, Irena Gasperavičiūtė, Onutė Vaznelienė, Nastutė Sidarienė, Tomas Venslauskas (trūksta Jono Vydras)

*Lietuvių bendruomenės valdybai,
Lenkijos lietuvių bendruomenės nariams*

Mielieji,

nuoširdžiai sveikinu visus Lenkijos lietuvių bendruomenės narius, aktyviai prisidedančius prie bendruomenės veiklos! Ataskaitinis-rinkiminis bendruomenės susirinkimas svarbus įvykis, ne tik apmąstant nuveiktus darbus, bet ir žengiant į naują etapą, kupiną galimybių ir iššūkių.

Sveikinu visus bendruomenės narius išsirinkus naują valdybą ir pirmininkę. Naujoji vadovybė turi garbingą ir svarbią užduotį – tęsti prasmingą darbą puoselėjant lietuviybę, sprendžiant kylančius iššūkius ir vienijant krašto lietuvius bendrų tikslų įgyvendinimui. Gerbiama Irena Gasperavičiūtė, esu tikras, kad Jūsų energija, idėjos ir gebėjimas telkti bendruomenę duos puikių rezultatų.

Noriu padėkoti buvusiai Lenkijos lietuvių bendruomenės pirmininkei Jolantai Malinauskaitei-Vektorienei už jos nuoširdų atsidavimą ir reikšmingą indėlį buriant ir stiprinant šio krašto lietuvių bendruomenę. Jūsų vadovavimo metais buvo daug nuveikta lietuvių kalbos, kultūros ir tradicijų puoselėjimo srityje, už ką visi esame Jums nuoširdžiai dėkingi.

Puoselėti gimtąją kalbą, kultūrą, tradicijas ir Lietuvos istorinį paveldą yra nepaprastai svarbi, bet kartu ir nelengva misija. Pasaulis keičiasi, o globalizacijos ir asimiliacijos spaudimas yra kasdienis išbandymas Jūsų ryžtui išsaugoti savo tapatybę. Žinau, kad ne visada paprasta rasti pusiausvyrą tarp įsiliejimo į aplinkinę visuomenę ir savo šaknų puoselėjimo. Tačiau būtent Jūsų pastangos – mokyti vaikus lietuvių kalbos, rengti kultūrinius renginius, prižiūrėti ir gerbti Lietuvos istorinį paveldą Lenkijoje įrodo, kad tapatybė ir vienybė išlieka stipresnė už iššūkius.

Šiame kelyje svarbus kiekvienas iš Jūsų. Kiekvienas žodis lietuviškai, kiekvienas tautinis renginys, kiekvienas puoselėjamas Lietuvos istorijos ženklas Lenkijoje yra tiltas, jungiantis mus su savo šaknimis ir leidžiantis perduoti lietuvišką dvasią ateities kartoms. Todėl labai svarbu šiame kelyje išlikti vieningiems.

Linkiu naujai pirmininkei ir visai valdybai konstruktyvaus ir kūrybingo darbo. Tegul Jūsų sprendimai būna kupini išminties, o veikla – įkvepianti kiekvienam bendruomenės nariui. Tegul stiprėja Jūsų bendruomenės dvasia ir ryšiai su Lietuva!

*Ambasadorius
Valdemaras Sarapinas*

Antras iš dešinės LR Seimo narys ir LLB garbės narys Remigijus Motuzas su žmona Laimute

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Mieli šio Lenkijos lietuvių bendruomenės tarybos posėdžio atstovai ir dalyviai, negalėdamas dalyvauti asmeniškai, prašyčiau leisti išreikšti keletą palinkėjimo minčių raštu.

Gerbiamieji,

jau kelios kartos šio krašto (manu militari būdu tapusio de facto laikui bėgant ir de iure Lenkijos dalimi) lietuvių liudijo ir liudija savo ištikimybę kalbai, tradicijoms, kultūrai, tautai. Nemaža jų dalis jau atgulę amžinojo poilsio, ne visi savo gimtoje žemėje. Labiausiai nusipelnčiusius iš jų saugome mūsų atmintyje, įtraukiame į šio krašto istorijos analus.

Civilizacinė pažanga, naujausios technologijos, ypač komunikacijos ir komunikavimo srityje, socialiniai ir kultūriniai milžiniški pokyčiai su nenusipėjamais rezultatais ir poveikių dinamika skatina mus kaip niekad anksčiau susitelkti ir ieškoti būdų, kaip ne tik išlikti, bet ir pratęsti mūsų kultūrinį ir tautinį gyvastingumą.

Manyčiau, pirmiausia turime susirūpinti lietuviškų šeimų augimu. Šeimos yra mūsų egzistencijos ir švietimo pagrindas. Ką mums reiškia lietuviškas švietimas, įsitikinome jo netekę Seinų krašte ir jį vėl atgavę bei prarasdami kelias mokyklas Punske valsčiuje. Labai opus klausimas lietuvių švietimo židinio stiprinimas Suvalkuose. Čia susiduriame su mums dar sudėtingesnėmis problemomis. Jeigu norime išlaikyti lietuvišką švietimą, taigi ir mokytojų darbo vietas, būtina jų simbiozė su tėvais, supančia lietuviška aplinka. Skatinkime tėvus leisti savo vaikus į lietuviškas mokyklas, nepaisant priešiškos propagandos, tarp kitko, ir mūsų pačių neišmanėlių leptelėjimų. Punske ir Seinuose jau turime elitinio lygio lietuvišką švietimą – didžiukimės juo ir jį visomis pastangomis remkime, vengdami asmeniškumų. Dėmesio centre privalome išlaikyti taip reikalingų vadovėlių gimtąją kalbą ruošimą ir spausdinimą, rūpindamiesi ir jų aukšta metodine kokybe.

Kalbant apie šeimas, jau tampa akivaizdu, kad daugėja tautiškai mišrių šeimų. Su tuo procesu sunkiai dorojosi Stalino išvietintieji lietuviai Vakaruose, o jie gi patriotizmo nestokojo. Mes gyvename savoje žemėje, bet paskiausiu laikotarpiu greitai kintančioje aplinkoje. Kas galime, ypač mokytojai, giminaičiai, kaimynai, bičiuliai, švieskime lietuvius, sukūrusius tautiškai mišrias šeimas, kad – jeigu tik jiems pakanka valios ir sutarimo – suteiktų savo atžaloms ir lietuvišką išsilavinimą. Tuo prisidedami prie savo bendruomenės išlikimo bei lietuviškų švietimo įstaigų gyvavimo. Šioje srityje turime optimizmą keliančių, betgi ir pesimistinių pavyzdžių. Būdami šalia Lietuvos ir turėdami jos paramą mūsų krašto studijuojančiam (bet ir Lietuvių namuose besimokančiam) jaunimui, suteikime savo vaikams galimybę įgyti aukštąjį mokslą ir konkurencingą darbo pasirinkimo galimybę, dargi išlaikant etnokultūrinius ryšius su savo gimtine ir jos aplinka. Šios problemos narpliojimui reikia kiekvieno iš mūsų sumanumo, aukštos kultūros, jautrumo, suinteresuotų

LLB tarybos ataskaitinis-rinkiminis posėdis

LLB tarybos prezidiumas: pirmininkas Sigitas Birgelis, pavaduotojos Irena Marcinkevičienė ir Asta Pečiulienė

subjektų bendradarbiavimo. Tai vienas iš uždavinių LLB.

Mūsų bendruomenei svarbios yra socialinės gyvenimo sąlygos. Galime pasidžiaugti lietuvių medikų, grįžtančių dirbti savam krašte, paslaugų kokybe bei komfortu. Jiems didžiausia už tai padėka.

- Ekonominė gerovė vienas iš svarbių svertų bendruomenės stabilumui palaikyti. Šios srities neišmanau, tačiau suprasdamas investavimo, kapitalo pritraukimo reikšmę linkėčiau nepamiršti apie mūsų lietuvių bendruomenės stabilumo pagrindus bei reto grožio gamtos ir gamtovaizdžio ateinančioms kartoms išlaikymą. Palaikykime savus gamybos ir paslaugų teikėjus.

- Mūsų spauda yra lietuvių bendruomeninio gyvenimo atspindys. Jeigu stipriau ją palaikytume, dargi jai talkintume, galėtų būti (su interneto portalu ir radiju) mūsų kultūros formuotoja.

- Muzikinės kultūros kėlimas per mokyklas, saviveiklos ansamblius, vietas ir specialistų iš Lietuvos pagalba pratęsia mūsų krašto galias tradicijas ir yra svari, telkianti bendruomenę gija, jos gyvybingumo vienas iš šaltinių. Tai pasakytina ir apie teatrinę veiklą, sceninės kūrybos, kluono teatrų tradicijų palaikymą, teminius režisuotus renginius, poezijos populiarinimo valandėles.

- Istorijos ir kultūros paveldo apsauga ir viešinimas yra svarbi mūsų savimonės ir savivokos formavimo dalis. Lietuviškojo paveldo klodai tyrimui ir viešinimui Suvalkų krašte be galo turtingi, tad tenka talkon kviesti Lietuvą, nes tai mūsų bendras palikimas ir turtas. O Lenkijos valstybė, jos regioninė administracija, ypač Seinų apskrityje, daugiausia plėtoja lenkų militaristinę istorinę atmintį, blokuodama (jau nekalbant apie rėmimą) lietuvių kultūros paveldo lygiateisį jamžinimą.

- Mūsų tapatumui stiprinti svarbus katalikų tikėjimo gimtąja kalba praktikavimas. Turime šiuo reikalu kalbinių-organizacinių problemų Seinų parapijoje, tačiau liūdina mūsų jaunimo abejingumas. O gal tai jau smarkiai pažengusios sekuliarizacijos pasekmė.

Šie keli pastebėjimai tebūna bent dalinai verti gilesnių, mus telkiančių darbams svarstymų bei vienijantys tolesniems užmojams, o mūsų bendruomenės nueiti keliai ir jau atlikti darbai tegul pinasi į mūsų tautos bendrus tikslus, vis aktualiai skambančius Tautos giesmėje.

Pagarba ir padėka visiems bei kiekvienam ir kiekvienai, palaikantiems bendruomeninį solidarumą. Sėkmės darbuose.

Nuoširdžiai
Bronius Makauskas

Artėjant adventui

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Lapkritis, tai neabejotinai apmąstymų mėnuo. Kaip vėlai išaušta rytas, taip greitai pilką dienos šviesą užžeria ilga tamsa. Žmonės ne tik skundžiasi pablogėjusia nuotaika. Ateina laikas prisiminti išėjusius artimuosius, giminaičius, draugus, šeimos narius. Vėlinės mūsų kultūroje yra neatsiejama gyvenimo dalis, įsipiešusi į ėjimo ritmą, kaip ir visos kitos šventės. Šis mėnuo tuoj praeis, užleisdamas vietą adventui. Ties šiuo metų etapu ir norėčiau pristoti.

Kas yra adventas – aiškinti tikrai nereikia. Gyvename nedideliame krikščioniškame krašte, kur visai neseniai buvo gana stipriai laikomasi advento laikotarpio „leidimų ir draudimų“. Aš pati esu dar tos kartos atstovė, kur vaikystė ir ankstyvoji jaunystė paženklinta suvokimu, kas šiuo etapu galima, o ko jokiais būdais nevalia daryti. Kalbantis su šiaurietiniu jaunimu apie draudimus, jie juokiasi, sakydami, kad dabar jie daug laisvesni. Šiandien jų metų ciklas

Vėlinių dieną Punske

Valdo Žilionio nuotr.

neturi aiškių kokios nors pradžios ir pabaigos ribų. Nevertinsiu, ar tai gerai, ar ne. Viską laikas paliečia, negrįžtamai nusinešdamas įpročius, bet dovanodamas ką kita – nebūtinai iš pradžių visiems suprantama.

Mintis ši bei tą parašyti apie

adventą kilo tuomet, kai eilinį kartą versdama Lietuvos istorijos instituto 2006 m. Punske išleistą knygą „Punsko ir Seinų krašto lietuviai: etninio ir kultūrinio tapatumo bruožai“ susidūriau su negirdėtais papročiais ir prieš beveik 20 metų atliktais tyrimais, kurie šiandien drąsiai galėtų būti atnaujinti dėl ryškių pasikeitimų. Adventas, panašiai kaip ir gavėnia, tai ilgo laukimo ir rimties metas. Šiandien jaunimas sako, kad kaip nors ypatingai nesiruošiama, bet ir nelabai rūpinamasi surimtėti, t. y. nesilinksminti, neišdykaukti, nemuzikuoti ir pan. Mano jaunystėje paskutinį šeštadienį prieš adventą kiekvienas brukdavosi į šokius, kad tik išsišėltų, išsišoktų, nebūtų taip ilgu laukti diskotekos per Kalėdas. O laikais, kurių negalėčiau nei aš, nei Jūs, skaitytojai, atsiminti, nes tai XX a. pradžia, muzikantas savo smuiką uždarydavo skrynutėje ir

Skaitymas

Adventinis vainikas. Pirmoji žvakė vadinama Pranašo arba vilties žvake, antroji – Betliejaus arba visiems skirta išganymo žvake, trečioji – Piemenų arba džiaugsmo žvake, ketvirtoji – Angelų arba meilės žvake

atidarydavo tik „ant Kalėdų“. Rodos, advento metu jaunimas neleisdavo sau linksmintis, nes taip man yra pasakojusi mano močiutė. Visgi ne taip jau liūdna būdavo. Jauna *dūšėlė* prisigalvodavo užsiėmimų, ką veikti tamsiuoju laukimo metu. Štai imdavo knygas skaityti, pasakas sekti ar žaidimus žaisti. „Aradnykų kaime iki 1935 m. buvo žaidžiamas *telefonas*. Vaikiniai ir merginos vieni kitiems turėdavo lūpomis perduoti degtukus, kartais ir nulaužtas jų dalis. Labai populiarius buvo *tiltas*. Sakysim, vienas vaikinai, pasakęs „statau, statau *tiltą*“, ištardavo merginos vardą ir paprašydavo replių, paskui apkabindavo tą merginą; mergina prašydavo plaktuko ir pasakiusi kito vaikinio vardą jį apkabindavo. Taip sudarydavo vadinamąjį tiltą.“ Norėjęs pasakyti, kad sumaniai jaunimas sugalvodavo, kaip prisiartinti vienas prie kito. Negalėjo muzikos klausytis ir merginos pašokdinti? Tad prašom, susigalvodavo kitų būdų praleisti laiką mylimos kompanijos apsupty. „Taip pat mėgtas žaidimas, kurio metu vienas žaidėjas padėdavo galvą kitam ant kelių ir mušamas per sėdynę turėjo atspėti skriaudiko vardą.

Atspėjęs pasikeisdavo vietomis su jį mušusiu vaikinui.“ Šis pavyzdys šandien būtų tikrai nepriimtinas, būtų įvertintas kaip pavojingas ar fizinį smurtą keliantis, o gal tiesiog – neskanus ar nepadorus. Šiuo laukimo metu anuomet „mėgta pasijuokti ir iš priaugančio jaunimo“. Aradnykų kaime vyresnieji fotografuodavo išsuodintą vaikinuką. Smagu būtų pamatyti tokią fotografiją, nes tikrai sunku patikėti, kad tada „niekams“ naudodavo gana brangų ir nelengvai prieinamą paveikslavimo aparatą. Tarp panašių bernų pasilinksminių buvo žinomas *krokodilas*. Visi žaidimo dalyviai sutardavo bliauti pasirinkto gyvūno balsu, o visiems nutilus girdėjosi tik naujoko bliovimas. „Ožkinių kaime naujoką versdavo *žvaigždės skaičiuoti*. Uždėję ant galvos drapaną, prašydavo pažvelgti į viršų ir apliedavo vandeniu.“ Reikia pripažinti, kad anuomet turėta gerą humoro jausmą. Kažin, ar šandien tokie žaidimai neįžeistų ar neįskaudintų.

Vienas įdomesnių tyrimo dalykų – per adventą vyresnieji jaunimui neleisdavo kortomis lošti, kas priešinasi mano atsiminimams. Tokiu metu

su seneliu nemažai kortuodavome (ypač degant žvakei ant stalo, dingus elektros energijai). Mums buvo smagu, tačiau pasirodo, kad kadaise tiek žaidimas kortomis, tiek azartiniai lošimai buvo laikomi velnio *išmislu* ir didele nuodėme. O kodėl taip? Čia reikėtų nugrimzti į Šventojo Rašto galias analizes. Paprastai ir trumpai tariant, kortavimas susijęs su pinigais ar kitu turtu, o šie su siekimu pasipelnėti iš kito nesėkmės. Vadinasi, nekaltas noras palošti gali greitai įtraukti į azartinius lošimus. Tad geriau visai to nedaryti, kad netyčia nebūtume nelabojo sugundyti.

Pasirodo, kad jaunimo suėjimų advento laikotarpiu nevengta visais laikais, kas man tikrai kėlė nuostabą. Gal dėl to, kad mano močiutė buvo labai rimta ir pamaldi, neleisdavusi šiuo metu net muzikos pasiklausyti. Senelis, norėdamas juokais mus dar labiau pagąsdinti, pripasakodavo tokių istorijų, kad negalėdavome viskuo nepatikėti. Matydamas mūsų akyse baimę, skaniai juokdavosi. Mat taip jis šmaikštaudamas leisdavo dienas, o vaikai sukdavo galvas, ką tokio nuveikti, kad netyčia velnio neprisišauktume. Viskas pasikeitė užaugus, iškeliavus į miestą studijuoti. Dingo visos baimės, neliko apribojimų, o atsirado suvokimas, kad didmiestis gyvena visai kitokiu ritmu. Mūsų krašte toliau advento laikotarpiu neorganizuojami jokie šokiai, palaikant seną krikščionišką tradiciją. Šiandienis jaunimas pasakoja, kad šiuo metu leidžia sau surengti dūzges su vakarojimais prie vaišių staliuko, kiek papokštauja, paišdykauja, nepaleisdami iš rankų pastovaus kompaniono – telefono. Tad dabar niekas taip nesilinksmina, kaip linksmintasi XX a. pradžioje. Viskas pasikeitė, betgi niekas nesaikė, kad nepasikeis. Po kelių dešimtmečių arba keliolikos metų nebus taip, kaip yra šandien. Ir teks prie to priprasti, nes taip jau tas pasaulis yra sukurtas.

Lietuvos kariuomenės diena

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

SEINŲ LIETUVIŲ „ŽIBURIO“ MOKYKLOS INF.

Lapkričio 20 d. Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje lankėsi Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytenio bendrosios paramos logistikos bataliono iš Marijampolės ir „Geležinio Vilko“ mechanizuotos pėstininkų brigados kariai bei Lietuvos kariuomenės majoras Donatas Mazurkevičius. Labai džiaugiamės, kad kiekvienais metais turime galimybę susitikti su Lietuvos kariuomenės atstovais, pažinti ir geriau suprasti jų darbo specifiką.

Atvykę kariai su Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos ir mūsų mokiniais pagerbė Seinų kapinėse palaidotų Lietuvos savanorių atminimą – uždegė žvakeles, padėjo gėlių. Sugrįžus į mokyklą svečius pasveikino jos direktorius Algirdas Vaicekuskas, žodį tarė LR konsulas Seinuose Genadijus Mackelis bei kariuomenės atstovai. Mokiniai kariams skyrė meno programėlę, po to svečiai suorganizavo vaikams žaidimus ir varžybas, surengė praktinius mokymus, demonstravo karinės aprangos ir įrangos elementus. Visi

Mokiniai įdėmiai klausosi karių pasakojimų

linksmiai ir prasmingai praleido laiką.

Sužinojus, kad daugybę metų mūsų krašte besilankantis št. srž. Juozas Slaboda greitu laiku išeis į pensiją, Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos direktorius įteikė jam šio turinio padėkos raštą:

„Gerbiamas ir mielas bičiuli!

Lietuvos kariuomenės dienos proga nuoširdžiai sveikiname Jus ir tuo pačiu dėkojame už Jūsų ryžtą tarnauti Lietuvai. Ypač dabar, kai pasaulyje kyla vis daugiau pavojų, Jūsų tarnystė yra mums tikrosios meilės Tėvynei pavyzdys.

Taip pat nuoširdžiai Jums ačiū, kad neužmirštate mūsų bendruomenės, mūsų jaunosios kartos ir kiekvienais metais atvykstate kartu su mumis pagerbti šiame krašte žuvusių Lietuvos didvyrių.

Stiprybės Jums darbuose ir Dievo palaimos gyvenime!“

Lietuvos kariuomenės diena švenčiama lapkričio 23-iają. 1918 metų vasario 16 dieną buvo paskelbtas Lietuvos Nepriklausomybės aktas, o tų pačių metų lapkričio 23 dieną – sukurta jos kariuomenė, išleistas pirmasis įsakymas kurti Lietuvos ginkluotąsias pajėgas. Šiandien naujai įvertiname karių ryžtą ir pasiaukojimą bei suvokiame jų svarbą.

Prie Lietuvos savanorių kapų Berznyke

Mūsų krašto vaikai Prezidentūroje

„AUŠROS“ INF.

Lietuvos Respublikos prezidentas Gitanas Nausėda su pirmąja ponia Diana Nausėdiene tradiciškai pasikvietė užsienio lietuviškų mokyklų vaikus į Kalėdų eglutės įžiebimo šventę. Iš mūsų krašto vyko 10 vaikų. Mokinių skaičiumi buvo pasidalinta pagal mokyklų dydį: po tris iš Punsco ir Seinų pagrindinių mokyklų, po du iš Suvalkų ir Vidugirių. Tačiau Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla vieną vietą padovanojo suvalkiečiams, kad į šventę galėtų vykti visa antrojų klasė. Išvyką organizavo LR konsulas Seinuose.

Eglutės įžiebimo šventė Prezidentūroje vyko lapkričio 27 d. Mokiniai susitiko su Lietuvos Respublikos prezidentu Gitanu Nausėda ir pirmąja ponia Diana Nausėdiene, dalyvavo koncerte, o Kalėdų Senelis padovanojo jiems dovanų.

Vaikai nuoširdžiai dėkoja organizatoriams už galimybę dalyvauti tokioje iškilmingoje šventėje.

Prezidentūros Kalėdų eglutė tradiciškai papuošta žmonių iš visos Lietuvos ir lietuvių bendruomenių užsienyje sukurtais veltiniais žaisliukais, kurie primena mylimiausius vaikystės žaislus bei neįkainojamas jos akimirkas.

Renginio metu šalies vadovas džiaugėsi, kad Prezidentūros eglutės įžiebimas tampa bendrystės švente visiems Lietuvos vaikams. „Smagu šiandien matyti tiek Jūsų, atvykusių čia iš visos Lietuvos, įvairių mokyklų, dienos centrų, kaimyninių šalių. Visi kartu laukiame artėjančių gražiausių metų švenčių“, – sakė prezidentas.

„Kaip ir kiekvienais metais, esame sujau-dinti Jūsų nuoširdaus įsitraukimo. Tūkstančiai kalėdinių papuošimų, atkeliavusių iš visų Lietuvos regionų bei pasaulio lietuvių bendruomenių ir įkūnijančių šilčiausius Jūsų vaikystės prisiminimus, papuošė Prezidentūros kalėdinę eglę. Ji ir vėl tapo mūsų bendrystės ir vienybės simboliu“, – kalbėjo pirmoji šalies ponia.

Parengta pagal Prezidentūros informaciją

Punsco pagrindinės mokyklos atstovai su J. E. Prezidentu G. Nausėda ir jo žmona Diana

Suvalkų lietuvių pagrindinės mokyklos antrokai su auklėtoja ir LR Prezidentu bei pirmąja ponia

Nauji vėjai Punsko muzikos mokykloje

BOŽENA BOBINIENĖ

„Muzikinis išsilavinimas dar niekam gyvenime nepakenkė, net jei žmogus vėliau tapo verslininku ar vairuotoju. Išgyvenimai, kurių suteikia muzika, daro sielą atviresnę viskam – ir grožiui, ir žmonėms, ir santykiams su šeima ar draugais.“

(Mstislavas Rostropovičius)

Muzikos mokyklos Punske istorija prasidėjo 1996-ųjų gegužės 23 dieną, kuomet įvyko pirmieji stojamieji egzaminai. Susidomėjimas buvęs labai didelis, tačiau iš 100 norinčiųjų (dauguma jų tuos egzaminus išlaikė) į mokyklą priimti buvo tik 56 vaikai. Jie pradėjo lankyti akordeono, fortepijono, smuiko, klarneto, kanklių bei birbynės klases. Direktorių pareigas tuomet ėjo Vytautas Pečiulis ir Antanas Šliaužys. Mokykloje ne visu etatu dirbo Suvalkų I ir II laipsnių muzikos mokyklos mokytojai (klarneto, smuiko ir akordeono specialistai) bei mokytojai iš Lietuvos – Jonas Zakaravičius (kanklės ir birbynė) ir Asta Balandytė (fortepijonas). (Tokia informacija pateikiama 1996 m. „Aušros“ 13 nr.) Ši mokykla buvo Suvalkų I ir II laipsnių muzikos mokyklos filialas, todėl, nors ir turėjo savo vadovybę, vis tiek privalėjo atsižvelgti į motininės lenkiškos įstaigos taisykles.

Gyvenime jau taip yra, kad nuolat reikia judėti pirmyn. Visuomet vienokiu ar kitokiu būdu siekiama tobulumo. Tai pasakytina apie vieną žmogų, visą grupę ar įstaigą. Jeigu

ilgainiui įsimeta rutina, įstringa savotiško nuovargio rakštis, veiklos pamažu pradeda slėgti, tampa nebeįdomios, apkarsta ir galiausiai ta pirminė kibirkštis ima ir išnyksta. Sunku pasakyti, ar panašiai nutiko ir pirmajai muzikos mokyklai. Galbūt dabar, pakeitus mokyklos statusą ir atsiradus naujoms galimybėms, iš naujo atgijo noras to tobulumo siekti. Tiesa, jeigu nebūtų buvę tų pirmųjų sumanytojų, entuziastų, kurie prieš beveik 30 metų ryžosi būtent muzikos srityje lavinti šio krašto vaikus, galbūt išvis iki šiol Punske nebūtų tokios įstaigos. Juk nepaisant sudėtingų sąlygų nuo 1996 m. muzikuojančio jaunimo būrys nuolat didėja. Daugeliui pavyko pasiekti reikšmingų laimėjimų įvairaus masto konkursuose; kai kurie muzikantai, pajutę menininko gyslelę, tęsė arba tęsia mokslą II laipsnio muzikos mokykloje Suvalkuose ar aukštesiose meno mokyklose. Nemažas šios mokyklos absolventų būrys su muzika sėkmingai susiejo ir savo profesijas. Nuo jaunų dienų skiepytas muzikavimas išlieka visam gyvenimui. Mūsų krašte šioje srityje gabių žmonių ištis netruksta, todėl sąmoningi moksleivių tėvai bei mokytojai stengiasi šio potencialo nepamesti.

2018 metais vietinė Punsko valdžia, visuomenė, mokinių tėvai nusprendė muzikos mokyklos likimą paimti į savo rankas. Atsisakyta Suvalkų I ir II laipsnių muzikos mokyklos (pavaldžios kultūros ir nacionalinio paveldo ministru) globos ir įsteigta savarankiška Punsko savivaldybės

I laipsnio muzikos mokykla lenkų ir lietuvių dėstomosiomis kalbomis (pavaldi Punsko valsčiaus įstaiga, kuri ir finansuoja mokyklos veiklą, o pedagoginę priežiūrą vykdo Meninio ugdymo centras). Pasikeitė kompetentinga institucija bei vadovybė, atsakinga už tinkamų sąlygų mokyklos veiklai organizavimą.

Kalbinama mokyklos direktorė, jauna, energinga ir pozityviai nusiteikusi Silvija Savicka-Roško (Sylvia Sawicka-Roszk), paabrėžia, kad tai vienintelė dvikalbė muzikos mokykla visoje Lenkijoje. Šiuo metu joje, priklausomai nuo kandidatų amžiaus, yra dėstomos dvi ugdymo programos, trunkančios 6 arba 4 metus. Į 6-metį kursą priimami vaikai nuo 7 iki 15 metų, o į 4-metį – nuo 8 iki 16-os. 6 metų programoje pirmuosius 3 metus mokoma groti pagrindiniu instrumentu 2 kartus po 30 minučių, ritmikos pagrindų, ugdoma klausa (vadina mieji teoriniai užsiėmimai). Anksčiau etape teoriniai užsiėmimai vyksta labiau žaidimų principu, naudojami paprasčiausi instrumentai („bum bum vamzdeliai“, ksilofonai). Praėjus 4 metams lavinamas instrumento valdymas, įvirtinamos teorinės žinios. Mokiniai dalyvauja instrumentų kolektyvuose, todėl per tuos kelerius metus išsiugdo tokius įgūdžius, kad sugebėtų groti grupėje, kiekvienas mokėtų skaityti savo partijų natas. Penktoje klasėje papildomai mokoma skambinti pianinu (tai taikoma tiems, kurie groja kitais instrumentais). Moksleiviai

Švenčiame Vaikų dieną

vieni kitiems akompanuoja, pvz., fortepijonas akordeonui, smuikui ar birbynei. 4-metė programa šiek tiek skiriasi, vien dėl to, kad mokiniai jau vyresnio amžiaus, sugeba greičiau rašyti, ir jiems klausos ugdymo (teoriniai) užsiėmimai vyksta du kartus per savaitę po 45 minutes. Antroje klasėje jie jau groja su instrumentų kolektyvu, trečioje – papildomai mokosi skambinti fortepijonu.

Punsko muzikos mokykloje moksleiviai gali pasirinkti šių instrumentų klases: birbynės, smuiko, fortepijono, akordeono. Be to, šiais metais pradės darbą dar viena klasė – gitaros. Mokyklos svajonė yra atkurti ir pučiamuosius instrumentus. Muzikos mokyklos Punske veiklos pradžioje labai gerai buvo išplėtoti klarneto ir saksofono klasės. Šiuo metu pagrindinė problema, dėl kurios tokios klasės nėra – profesionalių mokytojų trūkumas. Muzikos mokytojams keliama vis didesni reikalavimai, profesija nėra labai pelninga, o darbas – gana sudėtingas. Jaunieji muzikai nelinkę rinktis mokytojo darbą. Be to, naujo instrumento (tarkim, mušamųjų instrumentų) klasės įkūrimas taip pat siejasi su labai didelėmis

išlaidomis. O lėšų, deja, trūksta ne tik šituo atveju.

„Mes esame palyginti dar jauna mokykla, – sako direktorė, – savarankiškai veikiame nuo 2018 metų ir nuolat ieškome lėšų, kad galėtume savo veiklą plėtoti. Išlaidų yra labai daug. Visų pirma mūsų instrumentai nuolat eksploatuojami, dėl to ir greitai nusidėvi. Šiuo metu opiausia problema yra įsigyti naują fortepijoną, nes šis, kurį turime – jau vos ne visiškai nudėvėtas. Mūsų derintojas kaip įmanydamas bando jį gaivinti, tačiau tai trumpalaikis efektas. Jau po kelių dienų, ypač prieš konkursus, kuomet mokiniai nuolat juo skambina – jį vėl reikia remontuoti. Buvo atvejis, kad prieš pat konkursą, kurį organizuojame mūsų mokykloje, nukrito fortepijono pedalas...“ – pritaria S. Savicka-Roško.

Punsko savivaldybės muzikos mokyklą įsikūrusi Punske pagrindinės mokyklos patalpose. Dėl to kartais iškyla sunkumų dėl kabinetų prieinamumo: tose pačiose salėse dieną vyksta įprastos pamokos, o po to – muzikos mokyklos praktiniai ir teoriniai užsiėmimai. Kad užsiėmimai galėtų vykti sklandžiai, kiekvienoje

klasėje privalo stovėti pianinas. Šių instrumentų mokykla turi 10, o praverstų dar bent keli. Be to, pasak direktorės, šiuo metu dėl nusidėvėjimo reikėtų iškeisti bent 6 pianinus. Dėl to mokytojai ryžosi naudoti ir elektroninį pianiną. Tiesa, paprastai vengiama elektroninių instrumentų, bet kartais tiesiog nėra kitos išeities. Vienas pagrindinių muzikos mokyklos tikslų yra išugdyti tobulą auklėtinių klausą, o kaip tai padaryti turint instrumentus, kurie nedera?..

„Taigi, dedame labai daug pastangų, kad mokykla galėtų tinkamai funkcionuoti, – tikina direktorė. – Rašome įvairius projektus. Tokiu būdu įsigijome du gerus pianinus. Dabar mokytojai

tarpusavyje derina laiką, dalindamiesi geresniais instrumentais ir kabine-tais, ypač rengdamiesi konkursams. Mūsų mokykla yra tarptautinio konkurso organizatorė, – pasigiria Silvija, – taigi, jau bent fortepijonas turėtų tenkinti visus reikalavimus, keliamus tokiui įvykiui. Juo skambina ne tik moksleiviai pianistai. Forte-pijonu akompanuojama kitiems instrumen-tams (pvz., akordeonui ar smuikui). O jo kaina (pigėsio, kamerinio) yra apie 150 000 zlotų. Vėgi pianino kaina – apie 30 000 zlotų. Mes, kaip Punske savivaldybės mokykla, tokių lėšų neturime, tad jeigu atsirastų rėmėjų, galinčių ir norinčių padėti mums šiuos tikslus įgyvendinti, būtume be galo dėkingi ir laimingi“, – sako direktorė.

Į Punske savivaldybės muzikos mokyklą kasmet ateina vis daugiau norinčiųjų mokytis. „Šiomet turime dvi pirmąsias klases, iš viso 23 pirmokus, – pasigiria S. Savicka-Roško. – Džiaugiamės, kad mokinių vis daugėja, šiuo metu jų turime jau apie 80. Tai ne tik Punske ir apylinkių vaikai. Į pamokas atvažiuoja moksleiviai ir iš Seinų bei Suvalkų. Tai, be abejo, parodo, kad mokykla kelia

didelį susidomėjimą, kad yra efektyvi“, – džiaugiasi direktorė.

Punsko muzikos mokyklos veikla neapsiriboja tik mokinių ugdymu. „Stengiamės bendradarbiauti su daugeliu institucijų, kiek įmanoma – su regiono mokyklomis. Bendradarbiaujame su Suvalkų muzikos asociacija, su Kauno muzikos mokykla, Alytaus muzikos mokykla, Muzikos fondu „Klucz“ („Raktas“), su Suvalkų valstybine profesine mokykla, – vardija direktorė. – Organizuojame įvairius koncertus, susijusius su projektais, kuriuose dalyvaujame, pvz., Olštineke, Druskininkuose, Suvalkuose. Savo koncerto programą pristatėme visose apylinkės švietimo įstaigose. Tokiu būdu skatiname vaikus ir jaunimą lavinti savo muzikinius gebėjimus būtent mūsų mokykloje“, – paaiškina.

Minėtą tarptautinį konkursą Punsko muzikos mokyklos bendruomenė organizuoja nuo 2022 metų. Renginys kasmet tampa populiariesnis, kelia nemažą susidomėjimą. Norą jame dalyvauti pareiškė labai daug atlikėjų, todėl 2025 metų gegužės mėnesio vidury planuojamas jau dviejų dienų konkursas.

Be muzikinio ugdymo, mokykla

organizuoja ir kito pobūdžio lavinimą, bendradarbiaudama su regiono meno švietimo įstaigoms priskirtu psichologu, policijos atstovais. Rengia labai daug įvairių praktinių mokymų, kviečia garsiuosius svečius, Gdanskio, Varšuvos, Kauno muzikos akademijų žymius instrumentų virtuozus, dainininkus, dirigentus.

Direktorė Silvija įsitikinusi, kad mokykla funkcionuoja gerai tik tuomet, kai visi jos nariai – mokytojai, vaikai ir tėvai – veikia kartu. „Manau, labai svarbus yra integravimasis, – sako ji. – Ypač tai akcentuojame gruodžio mėnesį, kalėdiniu laikotarpiu. Kuriamo kolektyvus, dirbame tarpusavy su instrumentų klasėmis, susikuriame instrumentų grupes. Tai ženklas, kad artėja Kalėdinis koncertas, – pasakoja direktorė. – Ši tradicija puoselėjama nuo pat muzikos mokyklos Punske (Suvalkų filialo) įsteigimo. Kalėdinio koncerto pakilią nuotaiką atsimenu nuo mano darbo čia pradžios. Man tai buvo vienas svarbiausių įvykių metuose, suteikiančių daug džiaugsmo. Tą vakarą sukurama jauki atmosfera: prieblandoje blizgančios lemputės, kalėdinės giesmės, jų kartu giedojimas, dainavimas ir muzikavimas,

dovanėlės, vaisės... Kai buvau tik akordeono klasės mokytoja, mano mokiniai ta proga įrašė man savo atliktų kūrinių kompaktinę plokštelę, – prisimena Silvija. – Aš ją išsaugojau iki šių dienų, o mano berniukai sėkmingai ir toliau groja akordeonais. Nežinau jokios kitos mokyklos, kuri sukurtų tokią nepakartojamą šventinę nuotaiką kaip čia, Punske. Tą vakaro renginį tiesiog sunku pavadinti eiliniu koncertu. Man tai yra stebuklingas Kūčių išvakarių įvykis. Ir kai bandau papasakoti apie jį savo kolegoms kitose mokyklose – jie stebisi ir netiki, kad įmanoma mokykloje sukurti tokią šventę...”

Tai ne vienintelis renginys, integruojantis mokyklos bendruomenę. Kita svarbi šventė, suburianti visą mokyklą, yra Vaikų diena. „Vaikai labai svarbūs, nes būtent jų dėka ši mokykla gali gyvuoti, tai jie ją kuria, – tikina S. Savicka-Roško. – Ir nors šią dieną dažniausiai vyksta perklausos, stojamieji ar baigiamieji egzaminai, tai man birželio 1-oji yra ypatinga diena, būtent dėl vaikų šventės. Jaučiu, kad tiesiog privalome ją tinkamai paminėti. Aš pati mėgstu pabūti vaiku“, – šypsosi.

Direktorė stengiasi, kad jos kabinetas (beje, kartu ir sekretoriatas, ir sandėliukas) būtų prieinamas ir „draugiškas“ visiems – ir mažiems, ir dideliems. „Norėčiau, kad mūsų mokyklos bendruomenė būtų tiesiog viena didelė šeima, – tikina direktorė, – kad jaustumė vieni už kitus atsakomybę ir vieni kitiems padėtume. Norėčiau, kad visi sąmoningai prieitumėm prie mokyklos darbo, kūrimo, bendravimo.“ Ji tvirtina, kad nesureikšmina savo titulo ar einamų pareigų. „Menas reikalauja labai glaudaus bendradarbiavimo. Kuo artimesni tarpusavio ryšiai, tuo lengviau dirbti, – su įsitikinimu sako muzikos

2023/24 mokslo metų pabaiga

Muzikos mokyklos auklėtiniai koncertavo „Interreg 2024“ Bendradarbiavimo dienos renginyje Olštineke (2024 09 15)

mokyklos vadovė. – Žinoma, turi būti ir tam tikros ribos, mokiniai turėtų jas jausti. Bet, manau, itin svarbu ir tai, kad žinotų, jog šioje mokykloje jie visada laukiami ir gali surasti paramą, paskatinimą.“

S. Savicka-Roško įsitikinusi, kad būtent dėl to atvirumo mokiniai pasiekia puikių rezultatų. „Moksleiviai ne tik sėkmingai baigia mūsų mokyklą, bet ir išlaiko egzaminus į II laipsnio muzikos mokyklą Suvalkuose, yra valstybinių įstaigų stipendininkai. Pavyzdžiui, Rimas Vitkauskas, vienas pirmųjų savarakiškos Punsko savivaldybės muzikos mokyklos mokinių, sėkmingai baigė fortepijono klasę (mokyt. Svetlana Mažeikienė), šiuo metu yra II laipsnio muzikos mokyklos Suvalkuose mokinytis, mokosi vargonų klasėje. Jis buvo ir Palenkės vaivadijos mėsos įstaigos stipendininkas. Šią paramą gavo (jau antrą kartą) ir mano, akordeono, klasės mokinytis iš Seinų Maciejus Bobrovskis (Maciej Bobrowski). Tokia stipendija yra teikiama ypatingais pasiekimais išsiskyrusiems moksleiviams.

„Beje, šiuo metu pateikėme mėsos įstaigai daugiau paraiškų, – pasigiria direktorė. – Prašom skirti tokias stipendijas dar penkiems mūsų mokiniams (tarp jų ir dviem birbynininkams). Šie moksleiviai dalyvauja daugybėje konkursų, keliose dešimtyse koncertų. Be to, aktyviai groja ir kitose vietose – švietimo įstaigose, kultūros įstaigų kapelose ar orkestruose Punske, Seinuose. Tai labai darbštūs, ambicingi vaikai“, – didžiuojasi mokyklos vadovė.

Mokyklos rezultatai iš tiesų labai džiugina. Peršasi klausimas, dėl ko jų pasiekimų buvo galbūt kiek mažiau ankstesnėje muzikos mokykloje – Suvalkų filiale. „Išgirstu nuomonių, kad anksčiau mokykla turėjo kažkokių spragų ar trūkumų, – pritaria S. Savicka-Roško. – Manau, tie nesusipratimai atsirasdavo dėl šlubuojančios komunikacijos, galbūt skirtingų požiūrių. Kalbos, tautinis barjeras ar nesugebėjimas iškart išsiaiškinti kai kurių niuansų galbūt kildavo dėl to, kad šios mokyklos darbuotojai – muzikos specialistai Punske būdavo labai ribotą laiką, tik dvi dienas per

savaite. Dėl to sunku buvo jiems daug dalykų suvokti, suorganizuoti ar prižiūrėti. Juolab kad muzikos mokykla veikė popietėmis, – sako direktorė. – Dabar tai pasikeitė: kaip matote, esu čia, nuo ryto iki vakaro. Kasdien matau ir girdžiu, kas vyksta Punsko pagrindinėje mokykloje, kur turime bendras patalpas. Daug dalykų derinu tiesiogiai su direkcija, su mokytojais, ir moksleiviai žino, kad visada gali pas mane ateiti ir daug ką nedelsiant išsiaiškinti. Manau, itin svarbu yra efektyviai dalintis informacija. Nemažiau reikšmingas ir atvirumas, tokiu būdu pradėjome dažniau lankytis ir Punsko lietuvių kultūros namuose, dalyvauti bendruose projektuose. Tiesa, mūsų veiklą labai apribojo pandemija (ji prasidėjo, kai mes, kaip

savivaldybės mokykla, dar tik pradėjome veiklą)“, – prisimena direktorė.

Pandemijos pasekmė buvo platesnis internetinės erdvės naudojimas. Nuo to laiko muzikos mokykla visą informaciją apie savo veiklas pateikia socialiniuose tinkluose, pvz., feisbuke. Stengiamasi visas žinias pateikti dviem kalbomis: lietuvių ir lenkų. Net ir skelbimai sukuriami dvikalbiai. Anksčiau šiems dalykams nebuvo skiriama pakankamai dėmesio. O juk bendrą mokyklos vaizdą sukuria smulkmenos. „Mūsų mokykla yra dvikalbė, beje, dauguma mokytojų yra lenkakalbiai. Taigi, aš (dėl glaudžių ryšių su šiuo kraštu) esu, bent stengiuosi būti, abiejų pusių – lenkų ir lietuvių – jungtimi. Manau, kad abi puses panašiai supranta ir bandau tai suderinti. Manau, kad šiuo metu yra daug didesnis abipusis sąmoningumas, – įsitikinusi Silvija. – Mokytojai, atvykę iš Lietuvos, pradeda suprasti Lenkijos švietimo sistemos niuansus. Lietuvius stengiamės įtraukti ir į lenkiškus renginius, kad jie galėtų susipažinti su lenkų kultūra, vėlgį lenkams mokytojams

pristatome lietuvių kultūrą. Integruodami vienus su kitais, siekiame būtent sąmoningumo, kad galėtume visi darniai ir efektyviai dirbti, – sako direktorė. – Dažnai kyla klausimas: o kodėl lietuvių mokytojų yra mažiau? Tai susiję su įstatymais, – paaikškina mokyklos vadovė. – Pavyzdžiui, kai kurie dalykai, įstatymiškai veikiantys Lietuvoje, nėra priimtini Lenkijoje. Lenkijoje menų mokytojams keliami aukštesni reikalavimai – jie privalo baigti, pvz., menų akademiją magistro laipsniu, turėti pedagoginį išsilavinimą, tenkinti tam tikras išdirbamų valandų kiekio sąlygas. Diplomas turi būti įgytas muzikos akademijoje, ne universitete ar kitoje mokykloje. Be to, Lietuvoje yra šiek tiek skirtinga teorinio ugdymo terminologija. Užsienio mokytojai privalo ne tik nostrifikuoti savo diplomus, bet dar atlikti pedagoginio lavinimo parengtį, važinėti į Varšuvą, dalyvauti specialiuose kursuose, – vardija. – Taigi, tai yra papildomi Lenkijos įstatymų keliami sunkumai. Dėl mokytojų trūkumo stengiamės kandidatams padėti, kad tik dirbtų mūsų mokykloje. Atrodo, jau prisikalbinome mokytoją iš Lietuvos, o štai jis ima ir atsako, nes lyginant

su reikalavimais tiesiog darbas muzikos mokykloje nėra tiek pelningas, kad atsipirktų visos išlaidos. Be abejo, mokytojai patys stengiasi gauti papildomą finansavimą Lietuvoje, pavyzdžiui, transportui. Mes savo ruožtu taip pat siunčiame ataskaitas, kad galėtume įrodyti, kokia yra finansinė padėtis. Taigi, viena vertus, labai džiaugiamės, kad turime daug mokinių, o kita vertus – neramina, jog per mažai turime mokytojų. Todėl sukame galvas rengdami užsiėmimų grafikus, kad visi moksleiviai galėtų visavertiškai dalyvauti savo pamokose ir kad mokytojas skirtų jiems pakankamai laiko. Ankstesnės mokyklos struktūrose, kai ji buvo susijusi su daug didesne Suvalkų muzikos mokykla, galima buvo paprastesniu būdu derinti ir organizuoti užsiėmimus bei mokytojus.“

Šiuos organizacinius iššūkius direktorė stengiasi paaikškinti visų pirma tėvams, su kuriais susitinka gana dažnai. Ji pristato aktualią situaciją, papasakoja, kokių imasi veiksmų. „Mano manymu, visi turėtų žinoti, kas ir kodėl vyksta mokykloje. Kartais tiesiog kai kurių dalykų neįmanoma išvengti. Tai ne aš pati sugalvojau kažkokias kliūtis, jos

tiesiog atsiranda dėl švietimo teisės aktų, potvarkių, sąlygų, kurių nevalia nepaisyti. Tarkim, vaikų pavardžių pateikimo jų gimtąja kalba koncertų, perklausų ar konkursų metu klausimas. Mes sąrašuose privalome rašyti pavardes taip, kaip jos formaliai pateiktos dokumentacijoje, o tai kartais kelia aistrų ir nesusipratimų“, – pripažįsta direktorė. Mokyklos vadovė tikina suprantanti jautrius tautiško klausimus, bet ji žino, kad kai kuriais savo sprendimais galima kartais pakenkti patiems moksleiviams.

Anksčiau dėl kalbos kildavo nemažai nesusipratimų, gal dėl skirtinųjų požiūrių, nepasitikėjimo, įtarimų, galbūt vietiniai į lenkus mokytojus žvelgė taip, lyg jie veiktų su blogomis intencijomis. O dažnai esą taip, kad intencijos yra geros, tik jų įgyvendinimas blogas. Toks tam tikrų reikalų neišsiaiškinimas skatino dar didesnius įtarimus ir nesusipratimus – neva mokinys nenori mokytis groti instrumentu ar teorinių žinių, nes lenkai mokytojai dėsto lenkiškai. O galbūt mokinys tiesiog tuo metu turėjo savo kokių problemų, užduočių, kitų papildomų užsiėmimų ar mokslo daugiau ir tiesiog nespėjo atlikti muzikos mokyklos užduočių. „Manau, svarbiausi yra efektyvūs informacijos šaltiniai, – sako S. Savicka-Roško. – Tiesiog anksčiau negalėjo viskas normaliai funkcionuoti, nes muzikos mokyklos užsiėmimai vykdavo tik du kartus per savaitę. Suvalkų mokytojams sunku buvo „atsirasti“ šioje aplinkoje, nes per retai čia būdavo, vienintelis integracinis renginys su vietiniais žmonėmis, vaikų tėvais, seneliais būdavo Kalėdinis koncertas. Tai kaip jie galėjo ką nors daugiau žinoti apie vietinius įpročius, kultūrą ar tradicijas?“

Koncertas Mokytojų dienos proga

(Bus daugiau)

Apie priešpienį ir jo naudingąsias savybes

RASA ŽUKAUSKIENĖ

Ar pas jus taip pat kvepia vėlyvu rudeniu? Į langus barbena lietaus lašai, krenta paskutiniai lapai?.. Lapkričio mėnesį kiekvienas esame labiau susimąstę, prisimename savo artimuosius, kartais be priežasties pajuntame rudens nostalgiją. Pamažu pradedame ruošti artėjančioms šventėms. Darbų kvaituly užmirštame, kad galime patirti infekciją. Todėl šiame numeryje norėčiau toliau pagnagrinėti imuniteto svarbą, tiksliau – pasidalinti su jumis savo žiniomis apie galvijų priešpienį (lenk. colostrum, siara bydlęca).

Manau, kad daugelis prisimena arba vis dar gamina blynus, kiaušinieneę ar pyragus su priešpieniu. Mūsų šaliai sakant, tešimu. Mūsų proseneliai ir seneliai žinojo, kad pirmasis pienas karvei apsiveršiauvus yra labai vertingas. Štai kodėl vyresni žmonės yra daug sveikesni, ilgiau gyvena ir neturi tiek daug alergijų. Šiame straipsnyje sužinosite, kas yra priešpienis, kokios jo rūšys ir sveikatą stiprinančios savybės.

Priešpienis – pirmas motinos pienas, atsirandantis iškart po gimdymo. Tai pirmasis žinduolių (įskaitant ir žmogų) maistas. Be jo jie negali tinkamai vystytis. Naujagimiui priešpienis yra pats tinkamiausias maistas. Juo maitinamo naujagimio organizmas apsaugomas nuo ligų bei jame formuojasi pasyvi imuninė sistema.

Galvijų priešpienis yra natūralus produktas, gaminamas karvių, kumelių, avių ir ožkų pieno liaukose nėštumo pabaigoje. Jis labai tirštas, geltonas ir iš pradžių visai neprimena pieno. Todėl ir vadinamas priešpieniu.

Is „Aušros“ archyvo

Tai vertingų medžiagų, palaikančių imuninę sistemą, lobynas. Šaltinių teigimu, jame yra beveik 250 biologiškai aktyvių medžiagų, vitaminų ir mineralų. Galvijų priešpienis buvo vartojamas kaip produktas, palaikantis imuninės sistemos veiklą. Jis gali būti sėkmingai taikomas žmonėms kaip imunitetą stiprinanti ir daugelio ligų gydymo priemonė. Jo užduotis – apsaugoti jauną žinduolį nuo virusų, bakterijų ir grybelių poveikio bei stimuliuoti imuninę sistemą.

Tyrimai parodė, kad priešpienis yra daug imunologinių savybių turinčių medžiagų. Jis turi didelę maistinę vertę. Į jo sudėtį įeina: imunoglobulinai (antikūnai, apsaugantys nuo ligų sukėlėjų), laktozė (kuri suteikia energijos ir reguliuoja žarnyno bakterinės floros veiklą), kolostrinas (mažina alergijos simptomus), lizocimas (baktericidinis poveikis), laktoferinas (antivirusinis ir vėžio ląstelių stabdantis poveikis), mineralai ir vitaminai. Nėra kito natūralaus produkto,

kuriame būtų tiek daug veikliųjų medžiagų. Todėl nenuostabu, kad priešpienis stiprina organizmą, ypač imuninę sistemą, gali būti vartojamas profilaktikai bei papildomai daugelio ligų gydymui (hipertenzijos, osteoporozės, vėžio, Alzheimerio ligos, spuogų ir opų). Jis gali būti vartojamas ir kaip infekcijų prevencijos priemonė, ir aktyvioje ligos fazėje. Priešpienis rekomenduojamas žmonėms, kovojantiems su stresu ir dideliu organizmo nusilpimu bei infekcijomis. Be to, jis palaiko imuninės sistemos atstatymą po infekcijos ar vėžio gydymo, taip pat naudingas pacientams, kovojantiems su autoimuninėmis ligomis. Tyrimai rodo, kad priešpienį verta vartoti ir žmonėms, kurių baltųjų kraujo kūnelių (leukocitų) skaičius sumažėjęs. Kas atsitinka, be kita ko, gydant imunomoduliaciniu būdu arba sergant tam tikromis ligomis.

Galvijų priešpienio komponentai imunitetą veikia per kitą svarbų mechanizmą. Būtent jie pagerina žarnyno barjero sandarumą. Priešpienis daro įtaką žarnyno bakterinės floros sudėčiai ir jos pH. Be to, jis mažina galimą uždegimą ir skatina audinių regeneraciją bei gijimą. Dėl visų šių veikimo mechanizmų žarnyne žymiai pagerėja absorbcija, įskaitant veikliąsias priešpienio medžiagas, vartojamas per burną, o tuo pačiu metu visi patogeniniai mikroorganizmai sunkiai prasiskverbia į organizmą.

Priešpienis mažina prostatos hipertrofiją, gerina smegenų veiklą ir atmintį, formuoja raumenis, greitina traumų ir žaizdų gijimą, lygina raukšles, padeda formuoti kaulų audiniui, gerina sporto rezultatus. Teigiamai veikia kraujotakos sistemą, turi antitrombozinį poveikį. Galvijų priešpienis padeda sergantiems opalige, nes turi baktericidinį poveikį *Helicobacter pylori*. Be to, jis sandarina žarnyną ir veikia jo fiziologinę bakterinę florą, todėl gali būti vartojamas tiek viduriuojant, tiek užkietėjus viduriams.

Užkerta kelią emalio demineralizacijai ir apsaugo nuo ėduonies. Geriamasis priešpienis mažina su spuogais susijusį odos uždegimą, neleidžia formuotis komedonams ir mažina seborėją. Spartina pūslelinės gijimą – sutrumpina aplink burną ar ant lytinių organų atsirandančių negražių pažeidimų trukmę. Priešpienis turi priešuždegiminių savybių ir kovoja su herpeso priežastimi.

„Iki antibiotikų išradimo priešpienis buvo pagrindinis šaltinis kovojant su infekcijomis. Senovėje karvės priešpienį kelias paras laikydavo moliniuose sandariuose induose. Veikiamas mikroorganizmų priešpienis užrūgdavo, susisluoksniuodavo ir paviršiuje susikaupdavo balti dribsniai. Juos surinkdavo į atskirą indą ir naudodavo kaip vaistą nuo visų ligų.“ (www.vlmedicina.lt)

KOKĮ PRIEŠPIENĮ RINKTIS?

Vaistinėse galima įsigyti priešpienio tablečių, skysčių, taip pat liofilizuotų miltelių kapsulėse ir vienkartinuose paketėliuose, tepalų, kremų nuo raukšlių ir odos atgaivinimo, taip pat šampūnų ir plaukų kaukių. Geriausias priešpienis yra pievose ganomų karvių ir šerių pašarais, neturinčiais pesticidų ir antibiotikų.

Rinkoje galite rasti įvairių rūšių priešpienio, pavyzdžiui:

1) **Colostrum Alpha**; tai gryno skysto pavidalo **Colostrum Bovinum**, populiariausias, pasižymintis itin stipriu poveikiu. Gaminamas iš galvijų priešpienio. Vartojamas: greitesniam žaizdų gijimui, randų regeneracijai, esant odos pažeidimams, spuogams ir egzemai, nuovargiui, stresui ir silpnumui, stiprinti imunitetą.

2) **Kumelių priešpienis**, gaunamas per pirmąsias dvi valandas po apsikumeliavimo. Vartojamas: palaikyti natūralias organizmo gynybines funkcijas, atsparumą stresui, padidinti gyvybingumą, palaikyti tinkamą odos būklę.

3) **Colostrigen**, kurio sudėtyje yra

priešpienio, gauto per pirmąją valandą po apsiveršiavimo. Tai veiksminga priemonė imunitetui stiprinti ir ligų prevencijai. Vartojamas: bakterinių ir virusinių infekcijų prevencijai, kovojant su bakterinėmis ir virusinėmis kvėpavimo takų ir virškinamojo trakto infekcijomis, esant lėtiniam nuovargiui ir stresui, gydant odos pažeidimus (spuogus, sunkiai gyjančias žaizdas), esant kūno silpnumui, jėgų praradimui, atsigavimo laikotarpiu, intensyvių sporto treniruočių metu.

4) **Ožkų priešpienis**. Palaiko imuninę sistemą, pagreitina atsigavimą po fizinių ir psichinių pratimų, stiprina organizmą pavargus, padeda kovoti su bakterinėmis, virusinėmis ir grybelinėmis infekcijomis, skatina raumenų vystymąsi, padeda sumažinti streso pasekmes, stiprina nervų sistemą ir gerina atmintį.

KADA PRIEŠPIENĮ REIKIA VARTOTI ATSARGIAI?

Priešpienis gana saugus žmonėms, netoleruojantiems pieno produktų, kadangi laktozės ir kitų pieno sudedamųjų dalių kiekis jame yra minimalus. Tačiau jei esame alergiški pieno produktams, turime aptarti jo vartojimą su gydytoju. Galvijų priešpienyje yra nedidelis kiekis estrogeno, todėl pacientai, sergantys hormonams jautriu vėžiu, prieš vartodami šį produktą taip pat turėtų aptarti vartojimą su gydytoju.

Mūsų protėviai žinojo, kas tinka žmogaus imunitetui pagerinti. Priešpienis labai naudingas mūsų organizmui ir sveikas. Manau, visi sutiksime, kad tai natūralus gamtos dovanotas gydymo būdas, kuris gali pagerinti ir ilgą laiką išsaugoti jūsų bei artimųjų sveikatą. Šiuo infekcijų periodu tikrai verta vartoti priešpienį ar jo papildus. Žinoma, daug kas gali pasakyti, kad neskanu, ypač vaikams toks skonis gali nepatikti. Tačiau galima jį gerti, pavyzdžiui, su aviečių sultimis ir kt.

Vilnius

LIUDVIKAS TALIUNEVIČIUS

Tai buvo politiškai sudėtingi metai, nes tęsėsi Lietuvos ir Lenkijos konfliktas. Nuvertus carą, Lenkijai, Lietuvai, Latvijai ir Estijai pavyko atsiskirti nuo Rusijos imperijos. Tautų Lygos sprendimu, kuriuo buvo nustatytos naujai susikūrusių valstybių sienos, Vilnius neginčijamai turėjo priklausyti Lietuvai, kaip Varšuva Lenkijai, Ryga Latvijai, o Talinas – Estijai. Lietuva Vilnių paskelbė savo valstybės sostine, o paskui jame įvedė savo administraciją ir įstaigas. Lenkai (ypač J. Pilsudskis) nenorėjo su tuo sutikti, dėl to tarp Lenkijos ir Lietuvos nuolat kildavo susirėmimų.

1920 m. spalio 7 d. Suvalkuose Lenkijos ir Lietuvos vyriausybės atstovai, globojami Tautų Lygos, pasirašė sienos sutartį, kur Vilnius priklausė Lietuvai. Kitą dieną, t. y. spalio 8-ąją, Lenkijos divizija žengė Vilniaus link. Spalio 9 d. ji užėmė šį miestą ir žygiavo į šalies gilumą, užimdama beveik trečdalį Lietuvos teritorijos. Lietuviai nesitikėjo tokio puolimo ir nebuvo jam pasiruošę. Jie net nematė sostinėje karinės įgulos. Lenkai užėmė Vilnių, prarasdami tik 14 karių. Lietuviams vien suorganizuoti pirmuosius kovinius dalinius pavyko sustabdyti lenkus. Tai įvyko mūšyje Giedraičių kaime.

Europoje tvyrojo sumaištis, Lenkija buvo traktuojama kaip agresorė. Pilsudskis iš pradžių aiškino, kad tai įvyko be jo žinios, kad divizija sukiilo pati ir įsiveržė į Lietuvą. Spalio 14 d. Lenkijos prezidentas Ignacas Paderevskis reikalaujant Tautų Lygai pažadėjo išvesti lenkų kariuomenę iš Vilniaus, tačiau tai liko tik pažadas. Lietuva sutelkė visą savo

Gedimino pils

diplomatinę tarnybą Europoje ir pasaulyje, kad susigrąžintų Vilnių. Tačiau ji buvo per silpna pradėti atvirą karą su Lenkija. Europa palaikė Lietuvą, bet taip pat nenorėjo naujo karo, kai ką tik buvo pasibaigęs Pirmasis pasaulinis karas. Juzefas Pilsudskis vėliau savo atsiminimuose rašė, kad nenorėtų antrą kartą patirti tokio politinio spaudimo.

Lenkija, „užkariavusi“ Vilnių ir Vilniaus kraštą, pradėjo šių vietovių polonizaciją. Vilniuje buvo uždarytos lietuvių draugijos, įstaigos ir institucijos. Galima sakyti, buvo panaikintas lietuviškas pradinis mokymas. Mat 1922/1923 mokslo metais veikė 52 pagrindinės mokyklos lietuvių dėstomąja kalba (2355 mokiniai), o 1938/1939 m. buvo tik 2 mokyklos (192 mokiniai) (šaltinis – Henryk Wisner „Litwa“, 1999).

Šioje situacijoje Lietuva nutraukė diplomatinis santykius su Lenkija ir paskelbė karo padėtį. Karo padėtis tarp Lietuvos ir Lenkijos truko 19 metų. Šiuo laikotarpiu neveikė diplomatinės tarnybos, paštas (laiškai, telefonai), kilo kitų sunkumų. Tarpvalstybiniai santykiai buvo atnaujinti tik 1938 m. kovo 17 d., kai Lenkija nusiuntė Lietuvai ultimatumą ir pagrąsino karu.

Lietuva niekad nesusitaikė su Vilniaus praradimu. Nors perkėlė centrinę įstaigą iš Vilniaus į Kauną, tačiau Kauną visados laikė laikinąja sostine. Šalis sparčiai vystėsi. Nutrūkus bet kokiai prekybai su Lenkija, Lietuva orientavosi į prekybą su Vakarų šalimis, daugiausia su Vokietija ir Anglija. Eksportavo maisto produktus, importavo modernią žemės ūkio techniką ir kitą techninę įrangą.

Kita vertus, Lenkija paliko Vilnių tarsi nuošalyje. Nors ir toliau jis buvo svarbus kultūros centras, Vilniaus miesto ir Vilniaus krašto infrastruktūrai Lenkija skyrė kelis kartus mažiau lėšų nei kitų miestų plėtrai.

Lietuva į Lenkijos represijas, nukreiptas prieš kultūros centrus ir šalies gyventojus, atsakė panašiomis priemonėmis. Lietuvoje gimė naujas patriotinis judėjimas, nukreiptas prieš Lenkiją.

Mūsų krašte, kur lenkų buvo labai mažai, šių tendencijų nejautėme. Tėtis niekada neįsitraukė į politiką. Mes, vaikai, net nežinojome, kad jis moka kalbėti lenkiškai. Tačiau žmonėms, susijusiems su Lenkija ar lenkiškumu, tikrai nebuvo malonu girdėti pašėpiančias dainas ir nuomones, kur Lenkija traktuota kaip agresorė ir okupantė.

Antrasis pasaulinis karas

LIUDVIKAS TALIUNEVIČIUS

1939 m. rugsėjo 1 d. Vokietija užpuolė Lenkiją. Siekdama išvengti įtraukimo į naujo karo sukūrį, Lietuva paskelbė neutralitetą. Vokietijos kariuomenė sutriuškino Lenkijos gynybą ir sparčiai žengė į rytus. Tuo tarpu iš rytų Lenkiją užpuolė Sovietų Sąjunga. Sumuštos lenkų pajėgos pateko į nelaisvę. Kai kurie kariai bandė pabėgti į kaimynines šalis. Lietuva, matydama Lenkijos tragediją, priėmė iš jos bėgančius karius. Tai buvo rizikinga. Mat vokiečiai galėjo tai palaikyti savo paskelbto neutraliteto pažeidimu ir pulti Lietuvą. Lietuva dislokavo lenkus įvairiose vietovėse, suteikdama jiems tinkamas gyvenimo sąlygas. Gaila, kad Lenkija šiuos faktus nutyli ir tikriausiai niekada nepadėkojo Lietuvai už šį humanitarinį poelgį (o gal tik aš vienas apie tai nežinau).

Dalis lenkų buvo apgyvendinti mano gimtajame Rokiškio mieste, Pšezdziekių dvaro teritorijoje. Kadangi iki Latvijos iš čia tik keliolika kilometrų, kai kurie pasinaudojo galimybe ir per Latviją pabėgo į Skandinavijos šalis. Taip, be abejo, būtų pasielgę ir daugiau kareivių, jei būtų žinoję, kaip toliau klostysis įvykiai.

1940 m. Sovietų Sąjunga užpuolė Lietuvą. Rokiškyje apsistoję lenkų kariai turėjo būti išvežti į kitas apgyvendinimo vietas. Iš tikrųjų jie buvo išsiųsti į Sibiro lagerius, o kai kurie – į Katynės lagerius.

Lietuva patyrė pirmuosius tragiškus Antrojo pasaulinio karo padarinius, kai 1940 m. į šalį pirmą kartą įsiveržė bolševikai. Vykdyti masiniai trėmimai į Sibirą – deportavo visus, kurie, kaip įtarė, galėjo priešintis

komunistų valdžios įvedimui. Gyvuliniais vagonais vežė į Sibirą, į laukines vietas, kur žmonės turėjo patys pasistatyti barakus, kad galėtų gyventi. Labai didelė dalis šių žmonių neišgyveno sunkių trėmimo ir gyvenimo sąlygų.

Paradoksas: trėmimai baigėsi, kai vokiečiai užpuolė Sovietų Sąjungą ir vokiečių kariuomenė išstūmė rusus iš Lietuvos. Bolševikų okupaciją pakeitė vokiečių okupacija. Pradžioje vokiečiai norėjo įtraukti Lietuvos karines formuotes į savo gretas ir patraukti jas savo pusėn. Lietuva griežtai atsisakė tokio bendradarbiavimo. Į tai vokiečiai atsakė represijomis. Jie suėmė kariškus, mokslo vyrus ir kitus žinomus žmones. Daugelis jų buvo išsiųsti į Vokietijos lagerius.

Pati vokiečių okupacija lietuviams gal ir nebuvo tokia kruvina kaip bolševikų okupacija, tačiau žydų tautybės gyventojams ji buvo tragiška. Kaip ir kitose vokiečių okupuotose šalyse, žydai buvo suvaryti į naikinimo stovyklas ir ten palaipsniui likviduojami. Žydams likviduoti vokiečiai suorganizavo būrį iš kelių dešimčių nusikaltėlių. Jie, vokiečių vadovaujami, šaudė žydus ir plėšė jų turtą. Dauguma jų buvo lietuviai. Skaudu apie tai rašyti, bet tokia tiesa.

Kai kurie žmonės gelbėjo žydus, įsivaikino žydų vaikus. Tokių asmenų sąrašas nėra trumpas (kaip ir Lenkijoje).

Tuo metu mūsų gyvenime pasikeitė tai, kad mano tėtis iš darbo Rokiškio vaistinėje perkeltas į vaistinę Obelių miestelyje (apie 12 km nuo Rokiškio). Buvęs žydų tautybės šios vaistinės savininkas ir jo šeima

buvo išvežti į lagerį.

Nuo tada mama ir mes, vaikai, liksime vieni naujame dideliame name. Tėtis dažnai atvažiuodavo mus aplankyti sekmadieniais, mes taip pat dažnai važiuodavome pas jį į Obelius. Taip praėjo keleri metai, kol vokiečiai pradėjo pralaimėti ir frontas iš rytų ėmė artėti prie Lietuvos.

Kadangi tėtis turėjo du ūkius ir abu buvo išnuomoti, pagal bolševikų kriterijus jis galėjo būti priskirtas prie vadinamųjų buožių. Bijodamas galimų represijų ir prisimindamas bolševikų veiksmus Lietuvoje 1940 m., tėtis, kaip ir dauguma Lietuvos inteligentijos, nusprendė bėgti į Vakarų – per Vokietiją į Prancūziją, o vėliau, esant galimybei, į Jungtines Amerikos Valstijas, Kanadą ar Australiją.

Priėmę sprendimą, visi susėdome į savo „karietą“. Ką galima dar pasiimti, kai esame šešiese: tėvai ir keturi vaikai? Svarbiausia, pasiimti dokumentus, keletą drabužių persirengti, patalynės, maisto ir indų. Taip pat pasiėmėme visas cukraus atsargas (didelį maišą). Vėliau paaiškėjo, kad tai buvo labai geras sprendimas. Pakinkėme savo mylimą kumelę Lapę, užrakinome namus, atidavėme raktą nuomininkui Paluikiui ir iškeliavome į Vakarų. Pirmąją dieną nuvažiavę 40 km atvykome pas mamos gimtinačius. Ten praleidome keletą dienų. Kadangi mamos tėvai turėjo didelį ūkį, o jų likimas atėjus bolševikams buvo neaiškus, dalis šeimos taip pat nusprendė bėgti kartu su mumis. Jie paruošė antrą vežimą – ilgabrikį (šienui ar šiaudams vežti).

Keturi žmonės – dvi seserys ir du mamos broliai – nusprendė vykti.

Kadangi vežimas buvo didelis, be šiaudų (miegui), šieno (arkliams), jie pasiėmė patalynės, šiltų drabužių ir daug maisto. Į mūsų vežimą įlipo mama, jos jaunesnioji sesuo Valerija, aš (11 metų) ir mano šešiametė sesuo Janina. Į antrą vežimą įlipo tėtis, mamos kita jaunesnioji sesuo Bronislava ir mano broliai: metais vyresnis Stasys ir jaunesnis Algis. Mamos broliai išvažiavo dviračiais, bet nuvažiavę mažiau nei 10 km grįžo namo. Mes (iš viso aštuoni žmonės) dviem vežimais toliau važiavome vakarų kryptimi. Po kelių dienų pasiekėme Viekšnius. Tuo metu frontas jau buvo stabilizavęsis. Vokiečiai įnirtingai gynėsi, sklido gandai, kad rusų kariuomenė bus išstumta iš neseniai užkariautų teritorijų. Atsirado viltis, kad ir mes galėsime grįžti į savo namus.

Laukėme įvykių raidos. Mus priėmė šeimininkai iš netoli Viekšnių miestelio esančio kaimo. Pas juos praleidome daugiau nei du mėnesius. Iš dalies gyvenome iš savo atsivežtų atsargų, bet daugiausia naudojome šeimininkų svetingumą. Atsilygindami jiems už apgyvendinimą ir maistą, padėjome atlikti visus buitines ir lauko darbus. Mums, vaikams, tai buvo tarsi svajonių atostogų metas. Vasara, miškai, pilni grybų ir uogų. Mes, vaikai, jas rinkome ir rengėme varžybas, kas surinks daugiau.

Mūsų viltys neišsipildė. Rusai pralaužė vokiečių gynybą ir frontas vėl pradėjo judėti į vakarus. Netikėtai sparčiai. Paskubomis susikrovę viską į vežimus vėl leidomės į kelią. Keliuose vis daugėjo pabėgėlių. Ne tik iš Lietuvos, bet ir iš vokiečių gyvenamųjų vietovių. Tai iš karto buvo pastebima, nes jie turėjo masyvesnius vežimus, kai kurie net su padangomis, traukiamus dviejų arklių, tarp kurių buvęs strypas. Arkliai buvo be pavadėlių, tad negalėjo stabdyti traukiamo vežimo (važiuojant nuo kalvų ar prireikus staigiai

sustoti). Todėl šie vežimai turėjo rankinius stabdžius, kuriuos valdė vežikas. Keliavome dieną ir naktį. Mes, vaikai, turėjome privilegiją paeiliui miegoti antrajame vežime, kurio gale buvo paruošta miegojimui vieta 2–3 vaikams. Pateikiu šias detales, nes noriu aprašyti situaciją, kuri vos nesibaigė tragiškai.

Naktį vežimai važiavo vienas paskui kitą: pirma mūsų „karieta“, paskui mūsų ilgabrikis, o už mūsų jau pakrautas vokiečių šeimos vežimas, pakinkytas dviem arkliais. Atėjo mano eilė miegoti paruoštame guolyje. Kadangi tuo metu naktys jau buvo šaltos, buvau apsirengęs dideliais kailiniais iš avies kailio. Kas nutiko?

O buvo taip. Kelyje susidarė kliūtis, mūsų vežimas sustojo, o paskui važiavęs nespėjo sustoti ir rėžėsi į mus. Arkliai išsibėgiojo į šonus, bet greitėjantis vežimas ir toliau riedėjo pirmyn. Tarp arklių buvęs strypas įsirėžė į mūsų vežimą. Kadangi miegojau apsivilkęs didelius kailinius, strypas įstrigo tarp mano kūno ir kailinių. Matyt, vežikas užsižiopsojo ir nestabdė vežimo, o gal iš nuovargio užsnūdo. Tik supratę, kas atsitiko, keleiviai atskyrė vežimus, ir paaiškėjo, kad ant strypo kabo berniukas, apsirengęs kailiniais. Atseit, kai jie mane nuėmė nuo to prikabinamo įtaiso, aš toliau miegojau. Manau, kad taip ir buvo, nes nepajutau jokio smūgio ir neturėjau jokių įbrėžimų. Jei tas strypas būtų buvęs keliais centimetrais aukščiau, būčiau perdurtas taip, kaip Sienkevičius aprašo savo knygoje „Ogniem i mieczem“ („Ugnimi ir kalaviju“; filme šį spalvingą totoriaus vaidmenį atliko Danielius Olbrychskis).

Deja, po šio laimingai pasibaigusio įvykio tolesnė kelionė darėsi vis sunkesnė. Kelyje – daugybė pabėgėlių. Sutrikę žmonės nežinojo, kuria kryptimi ir kokiais keliais bėgti. Vis dažniau pasirodydavo vokiečių kariuomenės daliniai. Kai jie

važiuoja, žmonės turi užleisti kelią. Užtrunkančius tuoj pat nustumia į griovį. Pakelės grioviuose guli vežimai su daiktais, dviračiai, vaikų vežimėliai, sužeisti arkliai. Ir tokioje sumaištyje mūsų šeima patyrė dar vieną tragediją.

Buvo naktis. Artėjome prie kryžkelės. Tėčio vadeliuojamas ilgabrikis įveikė kryžkelę, bet pasirodė vokiečių pareigūnas, kuris nebeleido, kad daugiau vežimų važiuotų. Tėtis bandė paaiškinti, kad kitame vežime yra jo šeima, ir prašė jo praleisti dar tik šį vieną. Tačiau pareigūnas nepaisė jokių aiškinimų, trenkė tėčiui į veidą ir išsitraukė revolverį. Nieko negalėdamas padaryti, tėtis nuvažiavo tolyn, o mes likome kitoje pusėje. Laukėme, kol pervaziuos visa karinė kolona. Tai užtruko beveik valandą. Vos tik kelias atsilaisvino, mūsų vežimas, kurį vadeliavo mama, tuoj pajudėjo, ir mes stengėmės pasivyti koloną, su kuria nuvažiavo tėtis. Deja, jo jau neradome.

Susitikome tik praėjus beveik šešeriems metams. Ir tik tada iš brolio Stanislovo pasakojimo sužinojome, kaip buvo.

Pasirodo, jie nuvažiavo ir sustojo pirmame šalutiniame kelyje, kur mūsų laukė. Buvo tamsi naktis. Mes, skubėdami ir norėdami pasivyti koloną, jų nepastebėjome ir nuvažiavome toliau. Kelias dienas stengėmės toli nenuvykti, vis ieškojome tikėdamiesi juos surasti. Ir čia vos neįvyko dar viena tragedija.

Vėlgi tai buvo naktį. Didelėje žmonių ir arklių su vežimais minioje, mažame miestelyje, mama, ieškodama tėčio vežimo, mus pametė. Galima sakyti, kad per stebuklą mus surado po kelių valandų.

Dabar kelionę tęsėme vieni, t. y. mama, jos jaunesnioji sesuo Valerija, aš ir mano penkiametė sesuo Janina. Visa atsakomybė gulė ant mamos pečių. Nors Valerija jau buvo baigusi vidurinę mokyklą ir šiek tiek mokėjo vokiškai, mažai mums

padėdavo. Maistu, arklio pakinkymu ir šėrimu, apgyvendinimu ir visais kitais reikalais rūpinosi mama. Atvykome į Karaliaučių, miestą, kurį po karo rusai pervadino Kaliningradu. Į Karaliaučių atvykome, atrodo, praėjus 1–2 dienoms po to, kai šį miestą užėmė rusų kariuomenė. Namai vis dar rūko, visur buvo daugybė nuolaužų, gatvėse dar gulėjo lavonai, kai kurie apangliję. Tai buvo siaubingas vaizdas. Ir tada mama nusprendė grįžti namo. Keliaudami patyrėme įvairių nuotykių, tačiau vienas jų buvo reikšmingas, nes paliko skaudžias pasekmes.

Stengėmės važiuoti antraeiliais keliais, kur mažas judėjimas. Nakvynei apsistojoje apleistame name. Namas ir visi ūkiniai pastatai buvo tušti, ant stalų lėkštės su nebaigtu valgyti maistu, ant sienų laikrodžiai su aktualių laikų, spintose drabužiai, spintelėse įvairūs maisto produktai. Kadangi buvome alkani ir jau seniai nieko šilto nevalgėme, mama prakūrė krosnį ir ėmė ruošti valgį.

Staiga mūsų namą pradėjo apšaudyti artilerija. Spėjau, jog rusai, pamatę iš kamino rūkstančius dūmus, pamanė, kad ten yra vokiečių dalinys ar grupuotė. Išbėgome iš namo ir pasislėpėme netoli buvusiam giliame griovyje. Apšaudymas truko neilgai. Po kurio laiko atsargiai pradėjome žiūrinėti, kokios to apšaudymo pasekmės. Namas ir vežimas nenukentėjo. Tik mūsų brangioji kumelė Lapė buvo sužeista, jos kakle matėsi žaizda. Galbūt kaklą perskrodė skeveldra, o gal ji ten ir įstrigo.

Neprisimenu, kiek laiko ten išbuvome, ar kitą dieną išvykome toliau. Mūsų mylima Lapė traukė vežimą, bet matėsi, kad jai blogai. Nuvažiavus kelis šimtus metrų ją ištikdavo traukuliai ir gyvulys labai prakaitavo. Lapė stengėsi mums padėti, kiek galėjo, ir gailėstingu žvilgsniu žiūrėjo į mus.

Nebuvo kitos išeities, kaip tik

keisti arklį. Su tuo nebuvo problemų, nes aplink klajojo karvių, arklių ir kitų naminių gyvulių bandos, kurias paleido vokiečių ūkininkai. Karvės mūkė, nes jau kelias dienas nebuvo melžtos. Mama bandė jas melžti, bet pienas buvo netinkamas gerti. Kadangi mama buvo pratusi prie arklių, pasirinko vieną gražų. O mūsų Lapę su ašaromis akyse pabučiavę palikome klajoti su banda. Nežinome, koks buvo tolesnis jos likimas.

Naujojo žirgo paslaugomis naudojomės tik vieną dieną. Kitą dieną jį kinkydami pastebėjome šonuose išdegintas savotiškas žymes. Vadinasi, tai buvo karinis arklys. Bijojome ilgiau jį laikyti, nes nežinojome, kaip su mumis pasielgs rusai, jei pamatys, kad jis karinis. Vėl turėjome pakeisti arklį.

Šį kartą mama pasirinko neaukštą, paprastą arklį. Tai nebuvo geriausias pasirinkimas. Pasirodė, kad jis baisus tinginys. Šio arklio intelektas tikriausiai buvo kelis kartus žemesnis nei mūsų Lapės. Tačiau jau iki kelionės pabaigos su juo vargome. Galbūt norėdami jam papriekaištauti, davėme nelabai garbingą vardą Skilandis.

Likusi kelionės dalis taip pat buvo varginanti, bet be tragiškų momentų. Pamenu, kartą nakvojome mažame miestelyje, kuriame buvo dislokuotas kažkoks rusų dalinys. Vienas rusų kareivis (su šautuvu ant peties), pagal išvaizdą kirgizas ar kazachas, taip susižavėjo mamos seserimi Valerija, kad pradėjome baimintis, jog tai gali blogai baigtis. Jis pradėjo kalbėti banalybes, kad norėtų turėti tokią žmoną kaip ji, kad ji jam labai patinka, kad jis nėra prasčiokas, o turtingas žmogus, kad turi beveik pusę hektaro žemės, dviratį ir labai gerą karvę. Tą vakarą, kai būsimas gerbėjas išvyko į savo padalinį, mes greitai susikrovėme daiktus ir išvykome iš miestelio.

Antrasis įsimintinas nuotykis

buvo, kai kažkokioje geležinkelio bėgių sankirtoje išvažiavome į kelią – bėgius, kuriais važiuoja traukiniai. Negalėjome iš jų išsivaduoti. Mūsų vežimo ratai mediniai su metaliniais ratlankiais, o bėgiai kaip bėgiai – aukšti. Mes atsidūrėme tarp jų. Tai galėjo baigtis blogai. Mama bandė ką nors sugalvoti, bet niekas negelbėjo. Neliko nieko kito, kaip tik važiuoti toliau, nes stovėti vietoje būtų buvę dar blogiau. Nusprendėme, kad vežime liks tik vežėjas, t. y. mama, o mes eisime pėsčiomis. Pasirodžius traukiniui, mama nušoktų nuo vežimo, o vargšas arklys ir vežimas būtų palikti likimo valiai. Galbūt traukinys spėtų sustoti. Gal tada traukinio brigada ar keleiviams pavyktų nukelti mūsų vežimą nuo bėgių ir išvesti arklį. Blogiausiu atveju, jei tai būtų įsibėgėjęs karinis traukinys ir mes būtume apkaltinti avarijos sukėlimu ar sabotazu, neprisipažintume, kad tai buvo mūsų vežimas ir arklys. Bet viskas baigėsi laimingai, pasiekėme kažkokią pervažą, kur mums pavyko nuvažiuoti nuo bėgių.

Gera prisimenu svetingumą žmonių, padėjusių mums šioje klajonėje. Jie visada suteikdavo kokią nors vietą nakvynei. Jei ne troboje, tai bent klojime. Jie mus pamaitindavo karštu maistu ir parūpindavo šieno arklui.

Taip 1944 m. vėlyvą rudenį atvykome į mamos tėviškę. Čia palikome savo tinginį arklį, linkėdami jam, kad galbūt sunkiai dirbdamas ūkio darbus ateitų į protą ir pagerintų savo charakterį.

Apie mano tėtį ir brolius nieko nebuvo žinoma. Į galvą lindo įvairios mintys. Galbūt jie žuvo per kokią nors sumaištį, o gal jiems pavyko pabėgti nuo raudonarmiečių? Pradėjome svarstyti, ką daryti toliau.

Liudviko Taliunevičiaus prisiminimų tęsinį skaitykite kituose „Aušros“ numeriuose.

Atsisveikinant Vytautą Grigutį

Kalba pasakyta per a. a. Vytauto Grigučio laidotuves

JANINA MACUKONIENĖ

Prie amžinąjį atilsį Vytauto Grigučio karsto šiandien liūdi žmona, dukros, žentai, anūkėliai, seserys, giminės ir gausi šio krašto lietuvių bendruomenė. Visi turime už ką padėkoti šiam darbščiam ūkininkui, rūpestingam tėvui, geram kaimynui ir labai aktyviam visuomenininkui, per anksti palikusiam žemiškąją buveinę.

Vytautas gimė 1959 m. lapkričio 7 d. Juozo Grigučio (kilusio iš Žvinkelių) ir Albinos Grigutytės šeimoje Klevuose. Buvo vyriausias. Augo su sesėmis Onute ir Janina. Gimtojo kaimo mokyklėlėje baigė 3 kl., o nuo 4 iki 8 kl. lankė Ramoniškių pagrindinę mokyklą. Kariuomenė jam buvo įskaityta dirbant vadinaimojoje Savanoriško darbo tarnyboje (OHP). Nuo vaikystės mėgo žvejoti, buvo judrus ir smalsus. Tačiau jam, kaip vieninteliam sūnui, teko paveldėti tėvų ūkį.

Gana anksti Vitas vedė. Su žmona Elena Nevulyte iš Navinykų kaimo pavyzdinčiai ūkininkavo, praplėtė žemės valdas, statė naujus pastatus, laikė daug karvių, gražino sodybą. Užaugino tris dukras: Gražiną, Dalią ir Vidą. Rūpinosi jų mokslinimu; drąsiai kovodavo dėl lietuviškų mokyklų, kuriose dukros mokėsi, išlaikymo. Kasdien vežiojo savo dukrą į lietuvišką Navinykų mokyklą. Aktyviai dalyvavo kuriant Seinuose lietuviškas gimnazijos klases, vėliau Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklą.

Vytautas buvo vertinamas savo kaime. Jam labai dažnai atstovaudavo mūsų krašte veikiančių lietuvių draugijų suvažiavimuose, buvo Lenkijos lietuvių šv. Kazimiero

Jauniausios dukros Vidos vestuvėse

draugijos Klevų skyriaus pirmininkas, aktyviai dalyvaudavo kaimo renginiuose, vaidino dviejuose Klevų klojimo teatro spektakliuose.

Vytautas Grigutis nevengė atsakomybės ne tik už savo kaimo, bet ir visų mūsų krašte gyvenančių lietuvių reikalus. Tuo laikotarpiu, kai Seinuose statyti „Lietuvių namai“, jis buvo atsakingas už statybos eigą Šv. Kazimiero draugijos valdybos narys. Dažnai buvo renkamas taip

pat į Lenkijos lietuvių draugijos tarybą, o ketverius metus dirbo kaip šios draugijos valdybos narys. Vytautas 7 metus ėjo valsčiaus tarėjo pareigas.

Dėkojame Jums, Vytautai, už gražų bendradarbiavimą, drąsą ir ryžtą ginant mūsų tautos reikalus, už gražią šeimą, kurią paliekate mūsų visuomenei, kad tęstų Jūsų pradėtus darbus.

Tegul šviesi būna Jūsų amžinybė.

Dėl bendraminčio, buvusio LLD valdybos ir tarybos nario
Vytauto Grigučio mirties
visus artimuosius nuoširdžiai užjaučia ir kartu liūdi

Lenkijos lietuvių draugijos valdyba ir taryba

Skaitykime knygas

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

BIRUTĖ BURDINAITĖ-OLŲŲ

Gabrielė: Na, kas čia daros su ta *pšegliondarke*! Taip neįmanoma naudotis internetu!

Rūta: Ko tokia *nervuota*? Vietoj to, kad *nervintis*, išjunk kompiuterį ir paimk į rankas knygą. Tuo pat nusiraminsi...

Gabrielė: Ką Tu?! Internetas šiais laikais tokia pat būtinybė kaip elektra ir vandentiekis. Aš be jo – kaip be galvos. ☺

Rūta: Puikiai Tave suprantu. Aš irgi nemažą dalį laisvalaikio skiriu naršymui internete. Tačiau esu ir didelė knygų gerbėja. Skaityti tikrai daug. Knygų skaitymo nauda – neišmatuojama.

Gabrielė: Žinau, žinau... Skaitymas plečia žodyną, didina bendrą išprusimą, mankština smegenis, mažina stresą, lavina vaizduotę ir t. t.

Rūta: Matau, Tu viską žinai. Belieka tik dažniau rinktis knygą negu naršymą internete. Aš turiu namie daug įdomių. Galiu kokią paskolinti.

Gabrielė: Man įdomiausi žmonių atsiminimai, biografijos...

Rūta: Pati neseniai baigiau skaityti Ievos Simonaitytės autobiografinę trilogiją „O buvo taip“, „Ne ta pastogė“, „Nebaigta knyga“. Tikrai verta dėmesio.

* * *

Merginų dialoge įsivėlė viena sveltomybė *pšegliondarkė*. Tai **naršyklė** – programa, skirta interneto puslapių peržiūrai, t. y. naršymui po internetą (internetu svetaines, portalus). Sakoma: **naršyti internetą, internete, po internetą**. Ne vienam kyla klausimas: kuris šių variantų taisyklingesnis? Taigi taisyklingi visi trys, pvz.: 1. *Dauguma naršo internetą kasdien. Pasižadėjau naujais metais rečiau naršyti internetu svetaines.* 2. *Panaršius internete galima rasti viską. Naršant internete nepastebima, kaip bėga laikas.* 3. *Vis jaunesni vaikai naršo po internetą. Mintis nusipirkti šią knygą kilo panaršius po vieną svetainę.* VLKK svetainėje rašoma: „Šie junginiai turi tam

tikrą reikšmės skirtumą. Labiausiai skiriasi junginiai su galininku ir junginiai su vietininku bei prielinksnio konstrukcija. Veiksmažodis **naršyti su galininku** daugiau pabrėžia veiksmo poveikį naršomam daiktui. Tai rodo ir vartojamas priešdėlinis veiksmažodis **išnaršyti**, kuris reiškia užbaigtą ar

rezultatinį veiksmažodį (*išnaršė drabužius, visas pakampes, internetą*) ir kuris nevartojamas nei su vietininku, nei su prielinksnio konstrukcija. Veiksmažodžio **naršyti** junginiai su **vietininku** ar **prielinksnio konstrukcija** daugiau išryškina veiksmo vietą. Jie laikomi sinonimais, tačiau vienas nuo kito skiriasi tam tikrais reikšmės atspalviais. Junginiais su **prielinksnio konstrukcija** labiau pabrėžiamas slinkties išplitimas daiktavardžiu nurodytoje vietoje, veiksmo pasiskirstymas atskiruose tos vietos taškuose, o junginiais su **vietininku** pirmiausia nurodomos veiksmo ribos, nepabrėžiant jo išplitimo. Priešdėlinis veiksmažodis **panaršyti**, reiškiantis *kiek naršyti*, vartojamas ir su galininku, ir su vietininku, ir su prielinksnio konstrukcija: *panaršė internetą, internete, po internetą*.“

Priesagos **-uotas** vediniai vartojami paviršinei fizinei daikto ypatybei reikšti, pvz.: *spuoguotas veidas, plaukuotos kojos*. Nevartotini turėjimo ko nors reikšme, dvasinei ar esminei daikto ypatybei žymėti, pvz.: *nervuota (nervinga) mokytoja, profiluotas (profilinis) mokymas*.

Nuolaidai reikšti verstinis pasakymas *vietoj to, kad* su bendratimi nevartotinas. Vartotinas jungtukas **užuot** su **dalyviu** ar **padalyviu**, pvz.: *Vietoj to, kad dirbti (Užuot dirbė), jie gurkšnojo kavą ir šnekučiavosi. Vietoj to, kad mokytis (Užuot mokėsis), jis žaidė su draugais kieme. Reikėjo pažvelgti vienam į kitą vietoj to, kad žiūrėti (užuot žiūrėjus) į priekį.*

Lietuvos žiniasklaida

MRF
MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

2024 11 12–28

Rinkimai į parlamentą baigėsi prieš mėnesį, tačiau žiniasklaidoje tai tebebuvo viena vyraujančių temų. Juk reikia išrinkti Seimo vadovybę, komitetų pirmininkus, paskirti ministrų kabineto vadovą ir ministrus. O tai ne taip lengvai ir greitai sprendžiami klausimai, kaip galėtų atrodyti, nors valdančioji dauguma su socialdemokratais priekyje turi ryškią balsų daugumą Seime.

Tačiau įsigalinčią politinę rutiną kuriam laikui ėmė ir nustelbė „Teltonikos“ skandalas. Mat verslininkas Arvydas Paukštys, „Teltonikos“ įmonių grupės įkūrėjas, socialiniame tinkle paskelbė „istoriją, kaip Lietuvos valdžia užblokavo 3,5 mlrd. Eur verslo investicijas“, todėl jis stabdantis „Teltonika High-Tech Hill“ (THTH) aukštųjų technologijų parko, turėjusio gaminti puslaidininkių lustus, projektą Vilniuje.

Pasak A. Paukščio, pagal planą iki 2028 m. buvo numatyta pastatyti 10 gamyklų, bet atidėjus darbus nebus sukurta 6 tūkst. darbo vietų su vidutiniais 10 000 eurų per mėnesį atlyginimais, taip pat „kasmet nebus sukurti keli milijardai Eur Lietuvos BVP“, „nebus sukurta nauja puslaidininkių lustų pramonė Lietuvoje“, „valstybės biudžetas kasmet negaus apie 500 mln. Eur mokesčių“.

„Po 10 metų, jau veikiant šitam parkui pilnu pajėgumu, jis turėtų generuoti apie 9–10 milijardų eksporto“, – prieš metus pristatant projektą bei ekonomikos ir inovacijų ministrėi Aušrinei Armonaitei besidžiaugiant, panašu, išsipildančia svajone, kad Lietuva taptų aukštųjų technologijų šalimi, kalbėjo A. Paukštys.

Skaiciai, kurie Lietuvos ekonomikai tikrai svarbūs – ne kasdien kažkas

planuoja milijardines investicijas ir kasmet pusę milijardo mokesčių biudžetui. O projektas stabdomas dėl to, kad tie, nuo kurių priklauso jo sėkmė, vis randa priežasčių nieko nedaryti. Pirmiausia, Lietuvoje nėra reikiamos 63 MW elektros. „Teltonika“ problemą išsprendė savo jėgomis. Tada „Via Lietuva“ pareiškė, kad neleis elektros laidų kloti kelių apsaugos zonoje. O dar niekaip nepajuda žemės paskirties keitimas, todėl „Teltonika“ negali net pradėti objektų projektavimo... Ir taip toliau, ir panašiai.

Och, ir sujudo sukruto valdžios vyrai ir moterys – nuo kadenciją baigiančios premjerės Ingridos Šimonytės iki Vilniaus mero Valdo Benkunsko. Ir svarbiausia, kad kone visiems tai, pasirodo, didelė staigmena. Dar įdomiau, kad ne vienas apie „Teltonikos“ problemas sužinojo iš... žiniasklaidos.

Pasak I. Šimonytės, nepaisant to, kad svarbiam „Teltonikos“ projektui buvo paskirti žmonės ministerijose, įskaitant ir Vyriausybės kanceliariją, „biurokratinė raidė sugebėjo grumstą po vežimu padėti“. „Kalbėjau su p. A. Paukščiu. <...> Didžiuojusi tuo, ką „Teltonika“ yra sukūrusi, ir jų ambicija. Apgailestauju, kad neindikavo savo susikaupusio rūpesčio man asmeniškai, tikrai galėjo. Bet kadangi visada problemas sprendžiu, tai sprendžiam ir šita. Dalis sprendimų jau aiškūs“, – į nemalonią naujieną reagavo premjerė.

„Sprendėme problemas, matydami, kai kas nejuda, prisiimdavom atsakomybę, kartais už procesus, kurie nuo mūsų ir nepriklausė. Gavom technologiją iš Taivano. Sirgom už bendrą reikalą ir niekada nežiūrėjom biurokatiškai. Dėl to žinia man

yra nemaloni staigmena“, – feisbuke rašė ministrė A. Armonaitė.

Kas dėl tokios absurdiškos situacijos kaltas, pažadėjo aiškintis ir Prezidentūra. „THTH“ parko statybų stabdymas dar kartą išryškino nedovanotinas institucijų ir valstybės įmonių tarpusavio bendradarbiavimo spragas ir procedūrų biurokatiškumą, atskleidė tai, ką būtina neatidėliotinai keisti. Visuomenė išvydo, kad politikai ir institucijos, kurios su didele energija ir noru komunikuoja geras žinias apie investicinių projektų pradžią, pristinga tos energijos ir noro sprendžiant konkrečias investuotojams iškylandčias kliūtis. <...> Prezidentas renka informaciją, kad įvertintų atsakingus dėl „Teltonikos“ investicijų sustabdymo“, – portalui lrt.lt atsiųstame komentare rašė Prezidentūra.

„Dabartinė situacija yra tokia, kad galima paklausti „jūs žioplai ar vagys?“ Ir vienu, ir kitu atveju atsakymą norėtusi išgirsti. Jeigu tai dėl žioplumo, institucijų nesusikalbėjimo ir tam tikro nenoro atlikti pareigas, tai vienas vertinimas, jeigu pikta valia, piktybiškumas – kitas vertinimas“, – susirinkusiems prie Prezidentūros žurnalistams situaciją pakomentavo Prezidento vyriausiasis patarėjas Frederikas Jansonas.

Kaip sakoma, gerai, kol viskas gerai. „Teltonikos“ istorija į viešumą iškėlė ir paskatino prabilti ne vieną verslininką, turėjusį reikalų su tais, kurių veikimas ar neveikimas lemia projektų, nors ir ne tokių milžiniškų kaip „THTH“, likimą. „Ši naujiena yra sunkiai suvokiama, kaip galima prarasti ant stalo padėtus pinigus. Akivaizdu, kad kažkas išdavė Lietuvą ir kažkoks konkretus žmogus“,

– tv3.lt komentavo ekonomistas Marius Dubnikovas.

„Teltonikos“ istorija atskleidė niūrią padėtį Lietuvoje: dauguma verslų pasirenka kentėti. Taip pavadintame rašinyje portalas alfa.lt rašė: „Lietuvos verslo konfederacijos prezidentas Andrius Romanovskis sako, kad jį nustebino toks A. Paukščio viešas pareiškimas, kuris buvo netikėtas. <...> „Dauguma verslų pasirenka taktiką kentėti, laukti, įkalbinėti, tartis, bijodami iš dalies – nes vis dėlto mes žinome, kad institucijos gali kerštauti ir staiga tavo prašymas gali atsidurti apačioje krūvelės. Tai tas veiksmas iš dalies yra desperatiškas“, – sako A. Romanovskis.

Šiaulių banko grupės vyriausioji ekonomistė Indrė Genytė-Pikčienė teigė, kad <...> „<...> šito projekto netektis būtų labai rimta žinutė tiek užsienio investuotojams, tiek pačios Lietuvos tolesnei raidai. Vis tik Lietuvos ekonomikai šitas projektas yra ir reputacine prasme labai svarbus, nes jis siunčia pasauliui žinutę, kad mūsų šalis yra tinkama aukštos pridėtinės vertės gamybai.“

„Teltoniką“ išgirdo, o kas apgins smulkųjį verslą? – verslo portale vz.lt klausė Dalia Matukienė, Lietuvos smulkiojo ir vidutinio verslo, kasmet generuojančio 75 proc. biudžeto pajamų dalį nuo viso verslo sumokamų mokesčių, tarybos pirmininkė.

„Šiomis dienomis stebime, kaip aukščiausios valstybės pareigūnės ir pareigūnai gelbėja vieną konkretų stambaus verslo projektą. <...> Iš to kyla du klausimai: ar panašus biurokratinio kenkimo valstybės interesams atvejis neatsikartos kitais atvejais ir kur rasti veiksmingą pagalbą įvairiems mažesnio verslo atstovams? Smulkieji verslai susiduria su administracinėmis kliūtimis, kurios prasideda nuo stringančių procesų valstybinėse institucijose iki dokumentų atmetimų dėl smulkmenų, pavyzdžiui, netinkamai įrašyto

taško ar kabelio ir nelanksčių institucijų požiūriu taisant smulkius neatitikimus ir juos suabsoliutinant, dėl ko atmetami prašymai, verslai šalinami iš konkursų.

Šių problemų sprendimas vyksta per ilgai truncančius teisinius procesus, tačiau teismai smulkioms įmonėms dažnai tampa tik dar viena užsitęsusia kova, eikvojančia laiką ir išteklius. Kartais verslai skolinasi, kad bent jau sulauktų teismo išvados. Nuo to nukenčia ir įmonės veikla, ir biudžetas, būna, kad teisminiai ginčai baigiasi bankroto procedūromis“, – rašė autorė.

Koks šio milijardinio projekto likimas? Anot portalas tv3.lt, A. Paukštys neatmeta, kad jei tik valdžia pagaliau pasijudintų, projektą jis vis dėlto plėtotų. O ir institucijos „rado galimybę“, kaip spręsti problemą. „Iškart pamatę problemą, pamatėme, kokios galimos techninės kliūtys, iškart pasiūlėme su Susisiekimo ministerija sprendimą, ir artimiausiu metu, jei bus reikalingi teisės aktų pakeitimai, jie ir bus pakeisti“, – sakė „Via Lietuva“ generalinis direktorius Marius Švaikauskas.

Pasaulyje ne naujiena oro uostus pavadinti žymių paskiros šalies žmonių vardais: Madeiros Cristiano Ronaldo, Niujorko Džono F. Kenedžio ar Varšuvos Frederiko Šopeno. Nuo 2025 metų pradžios žymaus lietuvių kompozitoriaus ir dailininko Mikalojaus Konstantino Čiurlionio vardas bus suteiktas ir Tarptautiniam Vilniaus oro uostui. Tiesa, laikinai, tik iki 2029 metų pabaigos.

Vardo suteikimas inicijuotas atsižvelgiant į M. K. Čiurlionio 150-ųjų gimimo metinių minėjimo nacionaliniu ir tarptautiniu mastu 2024–2026 metais veiklos planą. Šiame plane, pagal kurį ketinama pristatyti menininko kūrybinį palikimą ir jo interpretacijas, numatyta beveik 150 renginių ir veiklų (sukurti virtualios realybės filmą, pastatyti skulptūrą Palangoje, išleisti

kolekcinę monetą bei pašto ženklų seriją, net suteikti M. K. Čiurlionio vardą naujai bijūno veislei ar kitos rūšies gėlei).

Įdomu, kad ne tik M. K. Čiurlionio vardas oro uostui būtų suteiktas laikinai, bet šiaip apie jį, panašu, žinotų tik patys Lietuvos gyventojai, nes Vyriausybės projekte nurodoma, jog „Tarptautinio Vilniaus oro uosto oficialus pavadinimas ir jam suteikti tarptautinių organizacijų kodai bei trumpiniai teisės aktuose, sutartyse, registruose, informacinėse sistemose nebus keičiami“.

Taigi, koks britas, keliaudamas iš Londono, biliete perskaitys, kad lėktuvas nusileis Tarptautiniame Vilniaus oro uoste. O jau žengiant Lietuvos žemę gal akis užklius už kokio užrašo, kad čia juk Tarptautinis Vilniaus M. K. Čiurlionio oro uostas!

Reikia pažymėti, kad viešojoje erdvėje toks „tautiškai patriotiškas“ siūlymas neturėjo itin didelio palankumo, pasak portalas lrytas.lt, dėl to „virė aršios diskusijos“. Nepritariantieji sakė, jog užsieniečiai pirmiausia tokios sunkios pavardės neištars.

Neigiamai idėją vertinęs susisiekimo ministras Marius Skudis apie tai naujienų agentūrai „Elta“ kalbėjo labai aiškiai: „Absoliučiai nepritariu pavadinimo keitimui. Manau, dėl to kiltų daug daugiau sumaišties, negu būtų naudos. Bet, kalbant apie Čiurlionio vardo įprasminimą Vilniaus oro uoste, už jo ribų, kituose oro uostuose, geležinkelio stotyje ar kituose objektuose, jau kalba visiškai kita. Vilniaus oro uoste yra begalė erdvių, kur galima ir paveikslus pristatyti, ir muziką, bet nekalbėkime apie pavadinimo keitimus.“

Lrytas.lt perteikė verslininko ir telekomunikacijos eksperto Liudviko Andriulio feisbuke išreikštą požiūrį į svarstymus dėl vardo suteikimo. „Negaliu savo akimis patikėti, du kartus skaičiau, nes jau iš ko, bet iš Šimonytės vyriausybės tokio

briedo tikrai nesitikėjau – kažkokios prie Vyriausybės prisitrynusios tėtulės paskutinę sekundę prieš kadencijos pabaigą užjudėjo ir nutarė Vilniaus oro uostą Čiurlionio vardu pavadinti – nu kad jau tikrai niekas nebeįsistatė.

<...> Aš nieko neturiu prieš Čiurlionį, viskas su juo OK. Bet kad ir kaip norėtumėme, Čiurlionis nu niekaip nėra pasaulinio garso menininkas, nėra jis nei Chopin, nei Leonardo da Vinci. Čia nėra bėda – bėda yra galvojimas, kad pavadinus oro uostą jo vardu, Čiurlionis taps žinomesniu.“

Vienas iš aktyviausių Čiurlionio vardo suteikimo Vilniaus oro uostui šalininkų buvo – nieko nuostabaus – Vytautas Landsbergis, kompozitoriaus kūrybos tyrinėtojas, puoselėtojas, M. K. Čiurlionio draugijos pirmininkas.

„Apie tą intrigą, kuri dabar daroma – būtent tai susiję su numatytu gražiu Šimonytės Vyriausybės sprendimu. Jeigu I. Šimonytės Vyriausybė numato šiuo gražiu, reikšmingu akcentu užbaigti savo veiklą, tai verta ir teisinga, visiškai pritarti“, – agentūrai „Elta“ pasakytas mintis perteikė portalas delfi.lt. Anot V. Landsbergio, „nekenčėjai stengiasi sugadinti, kad šios Vyriausybės nutarimas dėl Čiurlionio vardo oro uostui nebūtų priimtas. Suprantama, kodėl jie stengiasi sugadinti. Bet visokius intrigantų pliurpalus patarčiau kišti ten, kur jų vieta“.

Anot muzikologo, pakeitus oro uosto vardą jis „skambės“ visame pasaulyje. „Tai reikšminga, teisinga ir skambės ir Lietuvoje, ir pasaulyje. Ir kodėl, kas tam turi priešintis? Nu kokie nors prietrankos“, – sakė jis.

Taigi šįkart Vyriausybė iš dviejų priešingų pozicijų dėl M. K. Čiurlionio vardo suteikimo Tarptautiniam Vilniaus oro uostui buvo V. Landsbergio ir jo bendraminčių pusėje.

Gruodžio 24 d. **Genutė Berneckienė** švęs savo garbingą 90-ąją gimtadienį.

*Dienos barstė džiaugsmo ir skausmo žiedlapius,
tarsi rudeniniai lapai biro rūpesčiai,
kaip vanduo upėje skubėjo metai.
Jie nusinešė jaunystės nerimą,
pastatė ir sugriovė ne vieną svajonių pilį,
tačiau mainais padovanojo gyvenimišką jį patyrimą ir išmintį,
įrašė į širdį daug šviesių prisiminimų.
Šio gražaus jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname
ir linkime daug gražių akimirkų kasdienybėje.
Tegul metų bėgimas, palietęs smilkinčius,
niekada nepakeičia akių ir širdies šilumos.
Lai rankos greit nepavargsta,
o gyvenimo takas tebūna ilgas ir šviesus.*

Jubiliejaus proga sveikina ir stiprios sveikatos linki

Sūnus Algis su šeima

GERBIAMI PRENUMERATORIAI!

Nebūkite abejingi –

prenumeruokite „Aušrą“, „Suvalkietį“ ir „Aušrelę“!

Galima atvykti į redakciją Punske arba Lenkijos lietuvių draugijos būstinę Seinuose ar užsiprenumeruoti pavedimu į banko sąskaitą (numeris pateikiamas paskutiniame žurnalo viršelyje), nurodant, už kurį leidinį mokama.

LIETUVIŠKŲ LEIDINIŲ 2025 m. PRENUMERATOS KAINOS

Šalis	Laikotarpis	Aušra	Aušrelė	Suvalkietis
Lenkija	metai	48	12	12
	pusmetis	24	6	6
	ketvirtis	12	3	3
Užsienio šalys (nepirmenybiniu paštu)	metai	110	40	40
	pusmetis	55	20	20
Užsienio šalys (pirmenybiniu paštu)	metai	150	60	60
	pusmetis	75	30	30